

គុំអីម

การผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์
เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์”
ของสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ (ETV)

โดย... นายปรีชา ชื่นชนกพิบูล

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนิยาม

ตามที่สำนักงาน กศน. มีนโยบายให้ดำเนินการพัฒนาระบบการให้บริการสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ได้หลายช่องทาง ทั้งทางอินเทอร์เน็ต และรูปแบบอื่นๆ เช่น Application Line ,Facebook บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และ Tablet , DVD , CD และ MP3 เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกใช้บริการและเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ได้ตามความต้องการ พร้อมทั้งผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนตามอัธยาศัยสำหรับนักศึกษา กศน. และกลุ่มเป้าหมายทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลและการศึกษาตลอดชีวิต

สำนักงาน กศน. จึงได้มอบหมายให้ นายปรีชา ชื่นชนกพิบูล นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในการผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนตามอัธยาศัย จึงได้ดำเนินการจัดทำ **“คู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการ โลกออนไลน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV)”** ฉบับนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครู นักศึกษา กศน. และกลุ่มเป้าหมายทั่วไปนำไปใช้เป็นแนวทางในการผลิตสื่อเพื่อนำเสนอในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยคู่มือฯ เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานถึงขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ในการผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่ในรายการโทรทัศน์ เสริมสร้างโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพสามารถพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร โดยจัดให้มีการผลิตรายการตามอัธยาศัย รายการพัฒนาอาชีพเพื่อการมีงานทำ รายการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ฯลฯ เผยแพร่ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และสถานีวิทยุโทรทัศน์สาธารณะและทางอินเทอร์เน็ต

(นายการุณ สกุลประดิษฐ์)
เลขาธิการ กศน.

คำนำ

สื่อ ถือเป็นสิ่งจำเป็นมากในปัจจุบันนี้ เพราะสื่อเป็นตัวที่แสดงให้บุคคลอื่นรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่งได้ โดยการใช้สื่อต้องมีการสื่อสารเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความคิด ของคน และสื่ออีกชนิดหนึ่งคือ สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและผู้เรียนสามารถรับสื่อทางโทรทัศน์ได้จึงนับว่ามีความสำคัญมากในสมัยปัจจุบันนี้

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นสื่อที่มีบทบาทและมีอิทธิพลกับชีวิตประจำวันของคนเรามากขึ้น จากความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสู่เพื่อนกลายเป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มสังคม และเป็นความสัมพันธ์ที่กว้างไกลไปทั่วโลก นี่คือการมหัตศจรรย์ของเครือข่ายบนโลกออนไลน์ ที่ให้บริการบนโลกออนไลน์ เช่น Facebook การเชื่อมโยงดังกล่าว ทำให้เกิดเครือข่ายขึ้น เช่น เราสามารถรู้จักเพื่อนของเราได้ เป็นทอด ๆ ต่อไปเรื่อย ทำให้เกิดสังคมเสมือนจริงขึ้นมา และเมื่อเราแชร์ (Share) ข้อความหรืออะไรก็ตามลงไปบนเครือข่าย ทุกคนในเครือข่ายก็สามารถรับรู้ได้พร้อมกัน และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เราแชร์ได้ เช่น แสดงความคิดเห็น (Comment) กดไลค์ (Like) การสร้าง Facebook และ Fan Page เพื่อที่จะประชาสัมพันธ์สิ่งต่าง ๆ เช่น ข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ ให้กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่กำลังมองหาหรือมีความสนใจในสิ่งที่ประชาสัมพันธ์ เราสามารถใช้ประโยชน์จาก Social Network เหล่านี้ได้

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครู บุคลากรของสถานศึกษาและประชาชนทั่วไปในการศึกษาและใช้คู่มือเพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนและนำมาพัฒนาบูรณาการความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(นายปรีชา ชื่นชนกพิบูล)

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมเศรษฐกิจแบบเปิดตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการหลั่งไหลถ่ายเทของข้อมูล ข่าวสารความรู้ขึ้นเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจำเป็นต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชาติบ้านเมือง และในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะและความชำนาญนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยสื่อสารการศึกษาเข้ามาช่วยเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต สื่อสารการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งก็คือ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา เพราะเป็นสื่อที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน เหมาะสมที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารแก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนได้เป็นจำนวนมากด้วยการลงทุนต่อรายหัวที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับสื่ออื่น โดยใช้เป็นสื่อเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียน และให้การศึกษาตามอัธยาศัยแก่ประชาชนทั่วไป

โทรทัศน์เพื่อการศึกษาจึงเป็นสื่อที่ช่วยสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ช่วยเพิ่มและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนในสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในห้องที่ห่างไกลช่วยให้ครูและนักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาแนวความคิดให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกไร้พรมแดนช่วยให้ประชาชนไทยสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานที่ทั้งใกล้และไกล ดังนั้น โทรทัศน์เพื่อการศึกษาจึงเป็นสื่อที่สามารถนำความรู้และข่าวสารที่เป็นประโยชน์ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญในการนำโทรทัศน์เพื่อการศึกษามาใช้ในการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนให้เท่าเทียมกันระหว่างเมืองกับชนบท โดยมอบหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในขณะนั้น เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) ขึ้น เพื่อให้การบริการด้านการศึกษาคอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวาง และหลากหลายทั้งประชาชนทั่วไป นักศึกษา

นอกระบบโรงเรียน นักเรียนในระบบโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา เด็ก เยาวชนและครอบครัว รวมทั้งผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและผู้เกี่ยวข้อง เริ่มออกอากาศครั้งแรกในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๗ เป็นต้นมา โดยแพร่ภาพออกอากาศทั่วประเทศด้วยระบบสัญญาณดาวเทียม (KU-Band) ซึ่งผู้ใช้บริการจะต้องจัดหาจานและชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม จึงสามารถรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้

สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) ดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศรายการโดยผ่านสัญญาณดาวเทียม ย่านความถี่ KU-Band ซึ่งเป็นระบบการรับและส่งสัญญาณโดยตรงถึงบ้าน (Direct to Home : DTH) ทุกวันๆ ละ ๑๘ ชั่วโมง ระหว่างเวลา ๐๖.๐๐ - ๒๔.๐๐ น. สำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อสนับสนุนการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ โดยแบ่งประเภทรายการออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามหลักสูตรในระบบโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

๒. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามหลักสูตรนอกระบบโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๓. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งนำเสนอสาระความรู้และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เช่น การศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย การกีฬา สุขภาพอนามัย ส่งเสริมอาชีพ และงานอดิเรก ต่าง ๆ

๔. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับคนพิการ ซึ่งนำเสนอสาระความรู้ และข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษที่เป็นผู้พิการ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, ๒๕๕๕)

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ได้เริ่มผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการ “โลกออนไลน์” เพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้าน IT ทั้งทาง Hardware Software Internet ผู้ชมสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพได้ อีกทั้งยังเป็นคู่มือการรับชมรายการอีกช่องทางหนึ่ง

ในการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ชมรายการโทรทัศน์สามารถรับรู้เรื่องราว สารสำคัญต่างๆ เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ ชาบซึ่งและมีความสุขในการรับชมรายการ จำเป็นที่ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทุกท่านจะต้องมีการพัฒนาการออกแบบรายการโทรทัศน์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้ชมรายการโทรทัศน์ ดังนั้น จึงได้จัดทำ “คู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการโลกออนไลน์” ขึ้น เพื่อให้การนำเสนอรายการมีความหลากหลาย มีคุณภาพ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการใช้คู่มือซึ่งเป็นสื่อเทคโนโลยีอีกรูปแบบหนึ่ง
- ๒.๒ เพื่อให้บุคลากรของสถานศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้
- ๒.๓ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการและการจัดทำคู่มือ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยี

๓. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของการใช้คู่มือฉบับนี้ ประกอบด้วย

๓.๑ สถานศึกษา สังกัดสำนักงาน กศน. ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ประกอบด้วย

- ๓.๑.๑ ผู้บริหารสถานศึกษา
- ๓.๑.๒ ข้าราชการครูของสถานศึกษา
- ๓.๑.๓ ครู กศน.ตำบล ครู ศรช.
- ๓.๑.๔ นักศึกษา กศน.

๓.๒ หน่วยงานเครือข่ายของสำนักงาน กศน.เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ต่อไป

๔. นิยามศัพท์เฉพาะ

๔.๑ สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงาน/สถานศึกษา สังกัดสำนักงาน กศน. มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนกับประชาชนทั่วไป จำนวน ๗๕ จังหวัด โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา ใหญ่/กลาง/เล็ก และตามภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน ๕ ภาค ได้แก่

ภาคเหนือ ประกอบด้วย ๑๗ จังหวัด จำแนกเป็นศูนย์ กศน.อำเภอ ๑๙๕ แห่ง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ๑๙ จังหวัด จำแนกเป็นศูนย์ กศน.อำเภอ ๓๒๗ แห่ง

ภาคกลาง ประกอบด้วย ๑๖ จังหวัด จำแนกเป็นศูนย์ กศน.อำเภอ ๑๓๖ แห่ง

ภาคตะวันออก ประกอบด้วย ๙ จังหวัด จำแนกเป็นศูนย์ กศน.อำเภอ ๗๘ แห่ง

ภาคใต้ ประกอบด้วย ๑๔ จังหวัด จำแนกเป็นศูนย์ กศน.อำเภอ ๑๕๑ แห่ง

ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้บริหาร นักศึกษา กศน. เป็นผู้ตอบแบบสำรวจเพื่อประเมินแนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์

๔.๒ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร ครู นักศึกษา กศน. สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา ใหญ่/กลาง/ เล็ก และตามภาคของประเทศไทย จำนวน ๕ ภาค ภาคละ ๔ จังหวัด ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีนักศึกษา จำนวน ๒๗๔ คน เพื่อประเมินคุณภาพรายการโทรทัศน์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะ ภายในกลุ่มที่หลากหลายหรือมีความแตกต่างในทำนองเดียวกันแต่ระหว่างกลุ่มมีความคล้ายคลึงกัน การจัดกลุ่มของประชากรเป็นกลุ่มย่อย ๆ โดยใช้ท้องที่ทางภูมิศาสตร์ (Geographic subdivision) เป็นหลัก จึงใช้การสุ่มอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) ดังนี้

๑. ภาคเหนือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จ.น่าน
๒. ภาคกลาง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จ.สิงห์บุรี
๓. ภาคตะวันออก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จ.นครนายก
๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จ. สกลนคร
๕. ภาคใต้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จ.สุราษฎร์ธานี

๔.๓ ETV หมายถึง สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานด้านการจัด ผลิต พัฒนา เผยแพร่และให้บริการสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ รวมทั้งการสำรวจ วิจัย ติดตาม ประเมินผลเพื่อพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๔.๔ โทรทัศน์ หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดเสียงและภาพได้พร้อมกันจากที่หนึ่ง ไปยังอีกที่หนึ่ง โดยวิธีเปลี่ยนคลื่นเสียงและภาพให้เป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าออกสู่อากาศ เรียกเครื่อง ที่มีหน้าที่ดังกล่าวว่าเครื่องส่งโทรทัศน์และเรียกเครื่องที่มีหน้าที่เปลี่ยนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่ได้รับ จากเครื่องส่งโทรทัศน์ให้กลับเป็นคลื่นเสียงและภาพตามเดิมว่า เครื่องรับโทรทัศน์

๔.๕ กระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ หมายถึง กระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ ที่ประกอบไปด้วย การวางแผนก่อนการผลิตรายการ (Preproduction Planning) ขึ้นเตรียมการผลิต รายการ (Setup and Rehearsal) ขึ้นผลิตรายการ (Production) และขึ้นหลังผลิตรายการ (Postproduction)

๔.๖ แนวทางการผลิตสื่อ หมายถึง ขั้นตอนในการผลิตสื่อเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย

๔.๗ การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของ บุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

๔.๘ รายการโลกออนไลน์ หมายถึง รายการที่นำเสนอเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมบน โลกออนไลน์โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร เช่น การ Chat, Facebook , Twitter มีการแนะนำภัยรูปแบบ ต่าง ๆ จากการ Chat ,Facebook, Twitter และออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ETV

บทที่ ๒

แนวคิดพื้นฐานการจัดทำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์”

การจัดทำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” ได้มีการศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์ ขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อมูลแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำคู่มือในการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์ ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์

๑.๑ ความเป็นมาของสื่อวิทยุโทรทัศน์

โทรทัศน์ (Television) เป็นคำที่มาจากรากศัพท์ภาษากรีกและลาติน มีความหมายว่า “การเห็นได้ไกล” (Farseeing) หรือ (To see at a Distance) ซึ่งเป็นการถ่ายภาพ (Photography) ชนิดหนึ่งการถ่ายภาพนั้นมีความหมายว่าเป็นการเขียนด้วย แสง (Writing With Light) หากจะให้ความหมายของคำว่า โทรทัศน์นั้น โทรทัศน์ คือ กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง จากรูปภาพด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ การเปลี่ยนแปลงนี้ จะเกิดขึ้นด้วยการเปลี่ยนพลังงาน แสงซึ่งเราสามารถเห็นด้วยตาให้เป็นพลังงานไฟฟ้าและส่งไปตามสายหรือออกอากาศ โดยมีกล้องโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงนี้ วิทยุโทรทัศน์ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Television แต่เรานิยมเรียกกันสั้นๆ ว่า “ทีวี” ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ กรมโฆษณาการสมัยนั้นหรือ กรมประชาสัมพันธ์ ในปัจจุบัน ได้ออกคำชี้แจงเรื่องการใช้ศัพท์ Television (TV) แยกเป็นสองคำ คือ คำว่า Tele แปลว่า ไกล หรือ โทร และคำว่า Vision แปลว่า ภาพ ดังนั้น คำว่า Television จึงแปลว่า “โทรภาพ” ซึ่งตรงกับคำว่าโทรทรรศน์ ในภาษาไทยแต่ในปัจจุบันเรานิยมเรียกว่า “ทีวี” หรือ “โทรทัศน์” โดยเปลี่ยนการเขียนจาก คำเดิมคือ โทรทรรศน์ มาเป็น “โทรทัศน์” แทน ภายหลังได้วิวัฒนาการเป็นการส่งภาพทางระบบคมนาคม เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Telepicture ซึ่งน่าจะตรงกับคำว่า โทรภาพมากกว่า แต่โทรทัศน์ในระบบส่งออกอากาศ (Broadcasting) เป็นการแพร่ภาพโดยอาศัยคลื่นพาห์หรือคลื่นวิทยุเป็นตัวพาห์เอาสัญญาณภาพ และเสียงที่ได้ Modulation แล้วส่งออกอากาศซึ่งสัญญาณดังกล่าวนี้คือ สัญญาณโทรทัศน์ ซึ่งก็หมายถึงการส่งสัญญาณภาพและเสียงออกอากาศนั่นเอง แต่ภาษาราชการจะเขียนเป็นวิทยุ โทรทัศน์ ส่วนภาษาพูดก็มักจะเรียกสั้นๆ ว่า “โทรทัศน์” ซึ่งต่อไปก็จะเขียนเป็น “โทรทัศน์” แทนคำว่า “วิทยุโทรทัศน์”

ความหมายของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

(สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/supanan๑๒๐๐๘/๐๖/๒๕/entry-๑>)

เทคโนโลยี หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์, เครื่องมือ, เครื่องจักร, วัสดุ หรือ แม้กระทั่งที่ไม่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น กระบวนการต่าง ๆ เทคโนโลยี เป็นการประยุกต์ นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ และก่อให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติ แก่มวลมนุษย์กล่าวคือเทคโนโลยีเป็นการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนที่เป็นข้อแตกต่างอย่างหนึ่งของเทคโนโลยี กับวิทยาศาสตร์ คือ เทคโนโลยีจะขึ้นอยู่กับปัจจัย ทางเศรษฐกิจเป็นสินค้า

มีการซื้อขาย ส่วนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นสมบัติส่วนรวมของ ชาวโลกมีการเผยแพร่โดยไม่มีการซื้อขายแต่อย่างใดกล่าวโดยสรุปคือ เทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นโดยมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นฐานรองรับ

ลักษณะของเทคโนโลยีสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ (Heinich , Molenda and Russell. ๑๙๙๓ : ๔๔๙)

๑. เทคโนโลยีในลักษณะของกระบวนการ (process) เป็นการใช้อย่างเป็นระบบของวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้ต่างๆที่ได้รวบรวมไว้ เพื่อนำไปสู่ผลในทางปฏิบัติ โดยเชื่อว่าเป็นกระบวนการที่เชื่อถือได้และนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ

๒. เทคโนโลยีในลักษณะของผลผลิต (product) หมายถึง วัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นผลมาจากการใช้กระบวนการทางเทคโนโลยี

๓. เทคโนโลยีในลักษณะผสมของกระบวนการและผลผลิต (process and product) เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งมีการทำงานเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเครื่องกับโปรแกรม

การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(สืบค้นจาก <http://www.kmutt.ac.th/av/HTML/techno/note.htm>)

เทคโนโลยี คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงสิ่งที่เกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใหม่ๆ ที่ทันสมัย มีราคาแพง มีระบบการทำงานที่ยุ่งยากซับซ้อนซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วสามารถช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพดีขึ้นและประสิทธิผลสูงขึ้นรวมทั้งประหยัดเวลาและแรงงานอีกด้วย อย่างไรก็ตาม “เทคโนโลยี” เป็นคำที่มาจากภาษาละตินและภาษากรีก คือ ภาษาละติน Texere :

การสาน (to weave) : การสร้าง (to construct) ภาษากรีก Technologia : การกระทำอย่างมีระบบ (Systematic Treatment)

เทคโนโลยีการศึกษา ในปัจจุบันการดำเนินกิจการงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจะใช้เทคโนโลยีเข้าไปช่วยเป็นส่วนใหญ่ เทคโนโลยีจึงมีความเกี่ยวข้องกับระบบงานด้านต่าง ๆ ทุกแขนง ถ้านำไปใช้แก้ปัญหาในแขนงใด จะเรียกเทคโนโลยีในด้านนั้น เช่น เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีทางการเกษตร เทคโนโลยีทางการอุตสาหกรรม เป็นต้น

นิยามเชิงปฏิบัติการ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นระบบการประยุกต์ผลิตผลทางวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมผสมผสานกับหลักการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มาใช้ในการศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยครอบคลุมการจัดและออกแบบระบบ พฤติกรรม เทคนิคและวิธีการสื่อสาร การจัดสภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอน และการประเมิน

เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนขึ้น **เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา** ในที่นี้มีความหมายครอบคลุมการผลิตการใช้และการพัฒนา**สื่อสารมวลชน** (ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์) **เทคโนโลยีสารสนเทศ** (คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย) และ**โทรคมนาคม** (โทรศัพท์ เครือข่ายโทรคมนาคม การสื่อสารอื่น ๆ) เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของผู้เรียนในทุกเวลาและสถานที่

จึงสรุปได้ว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การนำความรู้ แนวคิด กระบวนการ และผลผลิตทางวิทยาศาสตร์มาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เทคโนโลยีสารสนเทศ

คำว่า **เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology : IT)**

เรียกย่อว่า “ไอที” ประกอบด้วยคำว่า “เทคโนโลยี” และคำว่า “สารสนเทศ” นำมารวมกันเป็น “เทคโนโลยีสารสนเทศ” และคำว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) หรือเรียกย่อว่า “ไอซีที” ประกอบด้วยคำที่มีความหมายดังนี้

- **เทคโนโลยี (Technology)** หมายถึง การนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ในการพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ วิธีการหรือกระบวนการ เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร
- **สารสนเทศ (Information)** หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการนำข้อมูลมาผ่านกระบวนการต่างๆ อย่างมีระบบ จนได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าและสาระ หรือมีเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสมตามความต้องการของผู้ใช้

• **เทคโนโลยีสารสนเทศ** หมายถึง การนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างหรือจัดการกับสารสนเทศอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว โดยอาศัยเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร ทั้งนี้เทคโนโลยีสารสนเทศยังต้องพึ่งพาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม ซึ่งเป็นวิธีการที่จะส่งข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อการแลกเปลี่ยนหรือเผยแพร่ข้อมูล และสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วทันต่อการใช้ประโยชน์ผ่านอุปกรณ์สื่อสาร เช่น วิทยุ โทรศัพท์ เครื่องโทรสาร คอมพิวเตอร์ คลื่นวิทยุ และดาวเทียม ดังนั้นในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารจึงมักใช้คู่กัน

เทคโนโลยีสารสนเทศ (สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/kruyutbw/-thekhnoiyi-sarsnthes-laea-kar-suxsar>)

๑.๒ ความสำคัญและคุณค่าของการผลิตรายการโทรทัศน์

การจัดการรายการและการผลิตรายการโทรทัศน์เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสถานีโทรทัศน์ที่จะต้องดำเนินอยู่ทุกวันเพื่อเสนอต่อผู้ชม การจัดการรายการและการผลิตรายการเป็นงานที่มีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนในการดำเนินงานพอสมควร ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้และความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความตั้งใจจริงที่จะผลิตรายการที่แปลกใหม่ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมทั้งในแง่ของความรู้และความบันเทิง

ในการผลิตรายการโทรทัศน์ต้องมีกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ฝ่ายและต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งแต่ละฝ่ายก็มีความชำนาญเฉพาะด้านในหน้าที่ที่รับผิดชอบและต่างก็มีความสำคัญต่อการผลิตรายการโทรทัศน์อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งการทำงานถ้าขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไปจะทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ อาจเป็นเหตุให้รายการโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นไม่มีคุณภาพตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนั้น การผลิตรายการโทรทัศน์ให้ประสบความสำเร็จ จึงมีองค์ประกอบยึดตามหลักในการผลิตสื่อที่เรียกว่า ๓P + ๑E ซึ่งมีขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการผลิต (Preproduction) ขั้นตอนผลิต (Production) ขั้นตอนหลังการผลิต (Postproduction) และการประเมินผล (Evaluation)

๑. ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการโทรทัศน์ (Preproduction)

การผลิตรายการโทรทัศน์ไม่ได้หมายความว่าถึงขั้นที่จะลงมือหรือดำเนินการบันทึกรายการเลย หากแต่จะมีขั้นตอนที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น โดยต้องมีการเตรียมการก่อนที่จะทำการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ การวางแผน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการวางแผนประกอบด้วย การวางแผนด้านรายการและการวางแผนด้านการปฏิบัติงาน

๑) การวางแผน (Plan) คือการกำหนดทิศทางขั้นตอนในการทำงานว่าจะทำอะไร จะได้อะไร เป็นการตั้งคำถามและหาคำตอบหาข้อสรุปให้ใกล้เคียงกับคำถามได้มากที่สุด โดยมีหัวข้อไว้ตั้งคำถามหลักๆ ๗ หัวข้อคือ ๕W+๒H ดังนี้

๑.๑. กำหนดวัตถุประสงค์ **ทำไมจึงต้องทำ (Why?)** เพื่อระบุสิ่งที่ต้องการอย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ มีขอบเขตในการดำเนินงาน

๑.๒ กำหนดเป้าหมาย **จะทำอะไร (What?)** กำหนดเพื่อเป็นการคาดหวังผลสำเร็จไว้ล่วงหน้า ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

๑.๓ จัดลำดับขั้นตอน การทำงาน **จะทำเมื่อไร (When?)** กำหนด ระยะเวลาการทำงานแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ว่าเป็นใคร มีอายุเท่าไร เป็นเพศอะไร มีอาชีพ การศึกษาอย่างไรซึ่งโดยทั่วไปแล้วกลุ่มเป้าหมายมักจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (วัน เดือน ปี)

๑.๔ กำหนดวิธีการทำงาน **จะทำอย่างไร (How?)** ระบุรายละเอียด ในแต่ละกิจกรรมว่าจะต้องทำอะไร เขียนไว้ให้ละเอียดเพื่อสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติจริง โดยรูปแบบรายการจะมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ แนวคิด และกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ รูปแบบรายการโทรทัศน์มีหลากหลายรูปแบบ เช่น รายการสารคดี รายการสนทนา รายการละคร รายการข่าว เป็นต้น

๑.๕ กำหนดสถานที่ **ที่ไหน (Where?)** จะผลิตรายการ (ถ่ายทำ) ในสถานที่หรือนอกสถานที่ที่ไหนบ้าง (ระยะทางใกล้หรือไกล) ตัดต่อที่ไหนเสร็จแล้วจะนำไปเผยแพร่ที่ไหนบ้าง

๑.๖ กำหนดผู้รับผิดชอบ แต่ละขั้นตอน **ใคร (Who?)** มอบหมายในแต่ละกิจกรรมระบุหน้าที่ขอบเขตในการทำงานให้ชัดเจนโดยคำนึงถึงคุณภาพของงานและความรู้ความสามารถของคนอย่าให้คนล้นงาน(คนมากกว่างาน)

๑.๗ กำหนดงบประมาณค่าใช้จ่าย **เท่าไร (How much?)** คิดให้ละเอียดแม้ในส่วนปลีกย่อยอื่นๆ ที่อาจคาดไม่ถึงก็ต้องคิดเผื่อไว้ มีการแจกแจงเป็นหมวดหมู่ของค่าใช้จ่ายส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่จะกำหนดตามขั้นตอนการผลิต

การวางแผนด้านการปฏิบัติงาน เป็นการวางแผนที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการปฏิบัติงานหรือการทำงานร่วมกัน โดยวางแผนด้านการปฏิบัติงานนี้ ประกอบด้วย

- การวางแผนด้านบุคลากร ว่ามีบุคลากรใดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านใด ซึ่งมักมีการแบ่งบุคลากรออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ บุคลากรด้านรายการ และบุคลากรด้านเทคนิค ดังที่ได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้

- การวางแผนด้านการอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นการวางแผนเกี่ยวกับสิ่งของที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการผลิตรายการ เพื่อให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นไปตามบท และวัตถุประสงค์ของรายการ โดยการวางแผนด้านการอำนวยความสะดวกจะมี ๓ ด้าน คือ ด้านอุปกรณ์ทางเทคนิค ด้านสิ่งของเครื่องใช้ในฉาก และด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

- การวางแผนการกำหนดตารางการทำงาน เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนการผลิตขั้นต่างๆ รวมถึงเป็นการนัดหมาย การตรวจสอบความก้าวหน้าในการผลิตรายการได้ด้วย

- การวางแผนด้านการประสานงาน เป็นการเตรียมการสำหรับการติดต่อสื่อสารกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินงาน รวมถึงการขออนุญาตการประสานงานในการผลิตรายการด้วย

๒) การจัดทำเนื้อหา (Content) เมื่อตั้งคำถามและหาคำตอบได้แล้ว ก่อนที่จะผลิตรายการ จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับใช้เขียนบทที่มีความถูกต้องชัดเจนและมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเนื้อหาจะต้องไม่ส่งผลกระทบในทางที่เสื่อมเสียต่อสังคมมีสาระที่ให้ออกคิดที่ดีมีประโยชน์ต่อผู้ชมโดยมีที่มาของแหล่งข้อมูลด้วยวิธีต่างๆ

๒.๑ รวบรวม ค้นคว้าหาข้อมูลจาก

- เอกสาร ในห้องสมุด ผลงานวิจัย ฯลฯ
- บุคคล ที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ฯลฯ
- สถานที่ โดยการออกไปสำรวจยังแหล่งพื้นที่จริง (Scout location)

๒.๒ วิเคราะห์ข้อมูลที่ค้นคว้ารวบรวมมาสรุปจัดทำเป็นร่างเนื้อหา

๒.๓ จัดทำเนื้อหาเรียบเรียงให้ถูกต้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนบท

๓) **เขียนบท (Script)** บทเป็นเสมือนแผนที่เดินทางหรือแบบแปลนการก่อสร้างหากมีรายละเอียดชัดเจนอ่านแล้วเข้าใจ ก็จะทำให้การถ่ายทำสะดวกและรวดเร็วขึ้น โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ สร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอ (Creation) เช่น สารคดี สารคดี ละคร ข่าว ฯลฯ อาจผสมผสานให้มีความหลากหลาย(Varity) แต่อย่าให้เบี่ยงเบนประเด็นของเรื่อง

๓.๒ กำหนดแก่นของเรื่อง (Theme) ต้องมีเอกภาพ (Unity) สั้น อ่านแล้วเข้าใจง่าย ตัวอย่าง เช่น ธีม ของหนังเรื่องนางนาก คือ **ความรักและความพลัดพราก**

๓.๓ กำหนดเค้าโครงเรื่อง (Plot/Treatment) โดยกำหนดสัดส่วน เช่น มีบทนำ (Introduction) ประมาณ ๑๐% มีเนื้อหา(Content)ประมาณ ๘๐% มีบทสรุป(Summary) ประมาณ ๑๐% และในตอนจบจะต้องมีจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax)

๓.๔ เขียนบทร่าง (Outline script)เมื่อกำหนดเค้าโครงเรื่องได้แล้วควรเขียนบทร่างเพื่อให้มองเห็นภาพกว้างๆ กำหนดฉาก บทสนทนาหรือคำบรรยาย

๓.๕ เขียนบทสมบูรณ์ (Full script ,Shooting script, Screenplay) เมื่อแก้ไขบทร่างแล้วจึงควรเขียนบทที่สมบูรณ์เขียนให้ละเอียด อธิบายให้ชัดเจนทั้งขนาดภาพ มุมมอง แสง เสียง หากเป็นการแสดงจะต้องบอกถึงกริยา ท่าทาง อารมณ์ สถานที่และส่วนประกอบในฉากด้วยหรือจะเขียนเป็นภาพประกอบก็ได้ (Storyboard)

๓.๖ ตรวจสอบแก้ไขก่อนนำไปใช้ถ่ายทำ ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในคณะทำงานได้รับรู้เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเข้าใจตรงกัน

กล่าวได้ว่า การวางแผนเป็นหัวใจและจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการผลิตรายการโทรทัศน์ หากขาดการวางแผนที่ดีจะทำให้การผลิตรายการเกิดอุปสรรคต่างๆ ตามมาได้อย่างมากมาย แต่ถ้าหากการวางแผนดีจะทำให้การผลิตรายการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

๔) **การประสานงาน (Co-ordinate)** การทำงานเป็นกลุ่มเรื่องการประสานงานเป็นสิ่งที่สำคัญมากต้องให้ทุกคนในกลุ่มรู้และเข้าใจตรงกันการสื่อความหมายต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ กำหนดนัดหมาย ประชุมวางแผน ขั้นตอนการทำงาน ใครมีหน้าที่ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เพื่อให้ทุกคนรู้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและขอบเขตการทำงานของตนเองผู้ที่ทำหน้าที่นี้จึงมีความสำคัญมาก โดยจำแนกได้ดังนี้

๔.๑ คณะทำงาน (Staff)

๔.๑.๑. ผู้อำนวยการผลิต Executive Producer เป็นผู้บริหารระดับสูง มีหน้าที่การจัดทำร่าง จัดทำควบคุมงบประมาณการผลิต เป็นแหล่งสนับสนุนด้านการหางบประมาณ และดูแลรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ ถ้าในระดับองค์กร มีตำแหน่งเทียบเท่ากับ CEO

๔.๑.๒ ผู้ควบคุมการผลิต Producer ดูแล ควบคุม และบริหารการผลิตรายการ ในทุกด้าน เป็นผู้มีความตั้งใจสูงสุดในการผลิตรายการโทรทัศน์

๔.๑.๓ ผู้ช่วยผู้ควบคุมการผลิต Co-producer เป็นผู้ช่วยของ Producer ในด้าน ต่างๆ

๔.๑.๔ ผู้สร้างสรรค์รายการ Creative พัฒนาและสร้างสรรค์รูปแบบการ นำเสนอรายการที่น่าสนใจ

๔.๑.๕ Script-writer ร้อยเรียงเนื้อหา ผลิตบทสำหรับพิธีกรและรายการ

๔.๑.๖ ประสานงาน Co-ordinate มีหน้าที่ติดต่อประสานงาน ทั้งภายนอก (แขกรับเชิญ /สถานที่/อาหาร ฯลฯ) และภายใน (ฝ่ายต่างๆ) ให้ทำงานได้อย่างราบรื่นและสัมพันธ์กัน

๔.๑.๗ ศิลปกรรม ดูแล ผลิตและออกแบบฉาก และบรรยากาศให้เป็นไปตามเนื้อหา ในรายการ

๔.๑.๘ ช่างภาพ (Cameraman)

๔.๑.๙ ผู้กำกับเทคนิค (Technical Director)

๔.๑.๑๐ ช่างกล้อง (Camera Operators)

๔.๑.๑๑ ช่างเทคนิคด้านแสง (Lighting Technician) หรือ ผู้กำกับแสง

๔.๑.๑๒ ช่างเทคนิคด้านภาพ (Video Engineer) หรือ ผู้กำกับภาพ

๔.๑.๑๓ ช่างเทคนิคด้านเสียง (Audio Engineer) หรือผู้กำกับเสียง

๔.๑.๑๔ ช่างเทคนิคผู้ควบคุมการตัดต่อ (Videotape Editor)

๔.๑.๑๕ ผู้ช่วยประสานงานการผลิต (Production Assistant)

๔.๑.๑๖ ผู้กำกับเวที (Floor or Stage Manager)

๔.๑.๑๗ พิธีกร วิทยากร ผู้แสดง

๔.๒ สถานที่ อยู่ที่ไหน ระยะทางใกล้หรือไกล เดินทางไปอย่างไร ต้องใช้พาหนะอะไร

- ถ่ายทำที่ไหน ในสถานที่ (Studio) หรือนอกสถานที่ (Outdoor)
- ติดต่อรายการ แบบ Off line/On line ที่ไหน
- เผยแพร่รายการ (สถานีออกอากาศ หรือนำไปใช้ ที่ไหน)

๔.๓ งบประมาณ (การเงิน พัสดุ ธุรการ)

- ค่าใช้จ่ายต่างๆเช่น ค่าวิทยากร ผู้แสดง พิธีกร
- ค่าเช่าอุปกรณ์ ค่าเบี้ยเลี้ยง ที่พัก ค่าเดินทาง จัดซื้อวัสดุประกอบรายการ

ค่าโทรศัพท์ ค่ารับส่งเอกสารและอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้จริงต้องตั้งเผื่อไว้บ้างหากไม่ได้ใช้ก็ส่งคืนดีกว่า ไม่ได้ตั้งบไว้ แต่มีความจำเป็นจะต้องใช้จริงทำให้เสียเวลา

๕) การเตรียมการถ่ายทำรายการในห้องผลิตรายการโทรทัศน์

๕.๑ การเตรียมการด้านรายการ

๕.๑.๑ การกำหนดบุคลากร ซึ่งเป็นการกำหนดตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล ทั้งฝ่ายรายการและฝ่ายเทคนิค เพื่อจำแนกหน้าที่การทำงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน หรือเพื่อให้รู้ว่าใครจะต้องทำหน้าที่อะไร มีความสอดคล้อง หรือต้องทำงานร่วมกับใครในเวลาใด เป็นต้น

๕.๑.๒ การกำหนดตารางทำงาน เป็นแนวทาง หรือการระบุว่าการถ่ายทำในสตูดิโอจะมีกิจกรรมอะไรในวัน เวลา สถานที่ใด และมีใครบ้างที่จะต้องร่วมกิจกรรมนั้น โดยการกำหนดเวลาในการทำงานที่ชัดเจนเป็นขั้นตอนและที่สำคัญ คือ การใช้เป็นตารางสำหรับสร้างความเข้าใจในการทำงานในภาพรวมทั้งหมด และยังสามารถใช้ในการตรวจสอบงานที่แล้วเสร็จ

หรือความก้าวหน้าในการทำงานแต่ละระยะงานที่ยังคงเหลืออยู่ และกำหนดระยะที่คาดว่าจะแล้วเสร็จ
จบแต่ละขั้นตอนด้วย

๕.๑.๓ การประสานงาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งในการที่จะทำให้เกิด
การลำดับการทำงานที่ดี และการเข้าใจการทำงานที่ตรงกันซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการผลิต
รายการที่มีคุณภาพ

การประสานงาน เป็นหน้าที่ของผู้ประสานงานที่ต้องทำหน้าที่ในการประสานกับ
บุคลากรทุกคนทุกฝ่าย การประสานงานที่ดีนั้นต้องประกอบด้วย กำหนดช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจน
บอกวิธีการและเครื่องมือในการสื่อสารของผู้เกี่ยวข้อง เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้
สะดวกและรวดเร็ว ตารางกำหนดการต่าง ๆ ที่จะต้องทำเป็นลำดับขั้นตอน รวมถึงการติดต่อได้สะดวก
รวดเร็ว ตารางกำหนดต่าง ๆ ที่จะต้องทำเป็นลำดับขั้นตอน รวมถึงการติดต่อขออนุญาตสถานที่ในการ
ถ่ายทำ เป็นต้น

๕.๑.๔ การเตรียมการด้านฉากและเวที เนื่องจากการถ่ายทำรายการห้องผลิต
รายการส่วนใหญ่เหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ จะเกิดขึ้นในห้องสตูดิโอและในสตูดิโอมักจะเป็นการ
สร้าง หรือจำลองฉาก ดังนั้น จึงต้องมีการเตรียมการด้านฉากและเวที โดยการออกแบบให้ตรงกับ
แนวคิดของรายการ หรือเรื่องราว ซึ่งจะต้องมีการสร้างสรรค์โดยใช้จินตนาการแปลงออกมาจากบท
รายการ และสร้างให้มีความสมจริงหรือใกล้เคียงมากที่สุด

๕.๑.๕ การเตรียมการด้านบท การกำหนดภาพและมุมกล้อง เป็นการเตรียมการของผู้กำกับรายการ และผู้กำกับเวทีที่จะต้องมีการเตรียมบทรายการที่จะถ่ายทำ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การสร้างสรรค์การพัฒนา และมีการปรับบทเมื่อมีการซ้อม ซึ่งในการซ้อมก็จะมีกำหนดภาพและมุมกล้องไปด้วย นอกจากนั้นการเตรียมการด้านบทอาจรวมถึงการจัดเตรียมบทสำหรับการแจกจ่ายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อที่จะได้ทำการศึกษาและทำความเข้าใจก่อนที่จะถ่ายทำด้วย

๕.๑.๖ การเตรียมการด้านผู้ปรากฏตัวทางรายการ เป็นการเตรียมการตั้งแต่การคัดเลือก การติดต่อ การนัดหมายตามตารางเวลา การประสานงาน การซ้อม จนกระทั่งถึงขั้นตอนก่อนการถ่ายทำ ผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการจะต้องมาถึงสตูดิโอก่อนเวลาการถ่ายทำเพื่อที่จะได้มีเวลาในการแต่งหน้าทำผม และแต่งตัว

๕.๑.๗ การประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่จะมีการถ่ายทำรายการ จะต้องมีการประชุมทีมงานรวมถึงผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการก่อนทุกครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นการประชุมร่วม หรือแยกประชุมก็ได้แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการมักใช้วิธีการชี้แจงมากกว่า ยกเว้นรายการละครหรือรายการที่มีผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการพร้อมกันจำนวนมาก การประชุมก่อนการถ่ายทำรายการจะเป็นการทบทวนบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน การสรุปทบทวนเนื้อหารายการอีกทั้งยังเป็นการทำความเข้าใจที่ตรงกัน และการแสดงความพร้อมก่อนที่จะเริ่มงาน

๖) การถ่ายทำนอกสตูดิโอ แบ่งตามลักษณะการทำงานได้เป็น ๓ รูปแบบ

๑. ENG (Electronic News Gathering) เป็นการถ่ายทำโดยใช้กล้องเดี่ยว เหมาะสำหรับงานที่ต้องการความคล่องตัว ใช้ทีมงานในการถ่ายทำไม่มากนัก เช่น ข่าว สารคดี

๒. EFP (Electronic Field Product) เป็นการถ่ายทำ ที่ใช้กล้องมากกว่า ๑ ตัว ต่อสายเคเบิล จากกล้องไปสู่เครื่องผสมสัญญาณ (Mixer) เพื่อทำการเลือกภาพ ให้ได้ภาพที่หลากหลายได้อย่างต่อเนื่องเหมาะกับงานประเภท สันทนาการ สารคดี หรือกีฬา

๓. Mobile Unit เป็นการถ่ายทำที่มีลักษณะคล้ายกับ EFP และการถ่ายทำในสตูดิโอ โดยอุปกรณ์การควบคุม จะติดตั้งอยู่ในรถที่เรียก OB (Outside Broadcasting) ส่วนใหญ่จะใช้ในงานที่มีการถ่ายทอดสดต่างๆ

๗) การเตรียมการด้านเทคนิค

๗.๑ การเตรียมการด้านแสง เป็นการเตรียมการด้านการจัดแสงภายในสตูดิโอให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของรายการ หรือเนื้อหาคือเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์แบบใด เกิดขึ้นในเวลาหรือสถานที่ใด ซึ่งผู้กำกับรายการจะต้องประชุมและทำความเข้าใจกับช่างแสงก่อนทุกครั้งการจัดแสงต้องคำนึงถึงตำแหน่งของผู้ปรากฏตัวทางรายการ วัตถุสิ่งของที่อยู่ในฉากเพื่อให้แสงสามารถส่องสว่างไปถึงตามหลักการจัดแสงที่ต้องใช้ทั้งไฟหลักไฟเสริมและไฟหลังนอกจากการให้แสงสว่างแล้วการจัดแสงยังต้องคำนึงถึงความสมจริง และความสวยงามที่จะเกิดขึ้นทางจอโทรทัศน์ด้วยการเตรียมการด้านแสงจึงมีความสัมพันธ์กับการวางแผนด้านฉากและเวที

๗.๒ การเตรียมการด้านเสียง มีลักษณะเช่นเดียวกับการเตรียมการด้านแสง คือ ต้องมีการเตรียมการด้านประเภทหรือชนิดของไมโครโฟน การจัดวางตำแหน่งของไมโครโฟนที่สัมพันธ์กับตำแหน่งและการเคลื่อนย้ายของผู้ปรากฏตัวทางรายการ ตำแหน่งและการเคลื่อนย้ายกล้อง และจำนวนของผู้ที่ปรากฏตัวทางรายการในสตูดิโอ เพื่อเตรียมการสำหรับรองรับจำนวนไมโครโฟน นอกจากนั้นยังต้องมีการเตรียมการด้านเสียงสำหรับในห้องควบคุมรายการด้วยว่าจะมีการใช้เสียงจากแหล่งใดเพิ่มจากในห้องสตูดิโอ เพื่อเตรียมการสำหรับรองรับจำนวนไมโครโฟน นอกจากนั้นยังต้องมีการเตรียมการด้านเสียงสำหรับในห้องควบคุมรายการด้วยว่าจะมีการใช้เสียงจากแหล่งใดเพิ่มจากในห้องสตูดิโอก็จะได้มีการเตรียมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องล่วงหน้า

๗.๓ การเตรียมการด้านกล้อง เป็นการเตรียมการที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมการทางด้านเทคนิคและการเตรียมการทางด้านฉากและเวที ดังที่กล่าวมาข้างต้น การเตรียมการด้านกล้องส่วนหนึ่งจะถูกกำหนดมาตั้งแต่ขั้นตอนการซ้อม โดยมีการกำหนดขนาดและมุมกล้องไว้บ้างแล้ว แต่การเตรียมการด้านกล้องนี้ยังเป็นการเตรียมการเกี่ยวกับจำนวนกล้องที่จะใช้ว่ามีจำนวนกี่ตัว ซึ่งจำนวนกล้องนี้จะทำให้ผู้กำกับรายการวางแผนที่จะเลือกใช้ภาพได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้การเตรียมการด้านกล้องจะช่วยในการกำหนดทิศทางการเคลื่อนที่ของกล้องด้วย เมื่อได้จำนวนกล้องที่จะใช้แล้วจะมีการกำหนดทิศทางการเคลื่อนที่ของกล้องด้วย เมื่อได้จำนวนกล้องที่จะใช้แล้วจะมีการกำหนดทิศทางการเคลื่อนที่ของกล้องด้วย เมื่อได้จำนวนกล้องที่จะใช้แล้วจะมีการกำหนดหมายเลขกล้องสำหรับการใช้เรียกขานและสั่งการเมื่อมีการถ่ายทำรายการ

กล่าวได้ว่า การเตรียมการทั้งทางด้านรายการและด้านเทคนิคมีผลดี คือ เป็นการตรวจสอบความพร้อมทั้งบุคลากรวัสดุอุปกรณ์ เพื่อที่จะแสดงความพร้อมก่อนการถ่ายทำรายการหากพบว่ายังคงมีส่วนใดที่ไม่เรียบร้อย ติดขัดหรือมีปัญหาด้านใดจะได้ดำเนินการแก้ไขได้อย่างทัน่วงที เพราะเมื่อเริ่มการถ่ายทำไปแล้วย่อมหมายถึงการเสียทั้งค่าใช้จ่ายและเวลาเพิ่มขึ้นจากเดิมด้วย

๘) การกำกับรายการในห้องผลิตรายการโทรทัศน์ (บทบาทของผู้กำกับรายการ)

ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้กำกับรายการมีบทบาทสำคัญใน ๔ ประการ คือ การเป็นศิลปิน เป็นนักจิตวิทยา การเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำทางด้านเทคนิค และการเป็นผู้ประสานงาน ดังนี้

๘.๑ บทบาทของผู้กำกับรายการในฐานะศิลปิน (Artist) การเป็นนักคิด นักจินตนาการ ในการที่จะแปลหรือตีความบทออกมาเป็นภาพและเสียงอย่างสัมพันธ์กันให้ได้ รวมทั้งต้องมีสุนทรีย์ในการสร้างสรรค์ และถ่ายทอดรายการออกมาอย่างมีความงดงามตามหลักศิลปะของการสื่อสารด้วย

๘.๒ บทบาทของผู้กำกับรายการในฐานะนักจิตวิทยา (Psychologist) เป็นการทำงานร่วมกันของคนจำนวนมาก และแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลในด้านกระบวนการและการใช้เวลาในการถ่ายทำที่ยาวนานเร่งรีบหรือไม่เป็นเวลา ต้องรู้จักการนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการให้กำลังใจ การโน้มน้าว การลงโทษ และที่สำคัญ คือ การเป็นทั้งผู้นำ

และเพื่อนร่วมงานส่วนของตนเองและทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นอย่างเต็มที่โดยยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของรายการเป็นสำคัญ

๘.๓ บทบาทของผู้กำกับรายการในฐานะผู้ให้คำแนะนำด้านเทคนิค (Technical Adviser) ถึงแม้ว่าผู้กำกับรายการจะไม่ใช่วงเทคนิคที่สามารถควบคุมทำงานของอุปกรณ์ทางเทคนิคต่าง ๆ ได้ แต่จำเป็นต้องมีความรู้ด้านเทคนิคบ้าง เช่น กล้องทำงานอย่างไร การจัดแสงทำอย่างไร ไฟมีที่ประเภทสวิตเซอร์ (Switcher) ทำอะไรได้บ้าง เพื่อที่จะสั่งการได้ถูกต้องตามความต้องการ

๘.๔ บทบาทของผู้กำกับรายการในฐานะผู้ประสานงาน (Coordinator) เนื่องจากการถ่ายทำรายการต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก ดังนั้นผู้กำกับรายการต้องมีบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานไปในตัวด้วยและทำให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจตรงกันในการที่จะร่วมกันสร้างผลงานที่ดีที่สุด

๘.๕ หน้าที่ของผู้กำกับรายการ

๑) การคิดสร้างสรรค์ ผู้กำกับรายการมีหน้าที่ในการคิดสร้างสรรค์บทโทรทัศน์ที่เป็นเพียงตัวอักษรด้วยวิธีจินตนาการ ให้ออกมาเป็นภาพและเสียงพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ผู้กำกับรายการจะต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องราวทั้งหมดก่อนหากไม่เข้าใจผู้กำกับรายการอาจใช้วิธีการศึกษาข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติมโดยอาจเป็นข้อมูลจากเอกสาร จากบุคคล หรือหลักฐานต่างๆ ประกอบข้อมูลที่ช่วยให้ผู้กำกับรายการ คิดสร้างสรรค์ภาพและเสียงได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นผู้กำกับรายการยังต้องใช้จินตนาการแทนผู้ชมด้วยว่าหากเนื้อหาเรื่องราวเป็นแบบนี้ผู้ชมจะต้องการดูรายการอย่างไร

๒) การพัฒนาภาพ การพัฒนาภาพนี้จะเป็นการกำหนดขนาดและมุมมองคร่าวๆ รวมถึงการลองกำหนดมุมกล้องด้วยซึ่งผู้กำกับรายการอาจใช้วิธีการเขียนขนาด มุมกล้อง หรือการเคลื่อนที่ของกล้องลงบนบทโทรทัศน์ก่อนที่จะมีการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ซึ่งมีผลดีคือจะเห็นท่าทางและความต่อเนื่องกลมกลืนของภาพ

๓) การพัฒนาเสียง เป็นสิ่งที่ผู้กำกับรายการต้องทำควบคู่กับการพัฒนาภาพเพราะรายการโทรทัศน์เป็นการนำเสนอทั้งภาพและเสียงจึงต้องมีความสัมพันธ์กัน

๔) การกำกับและสั่งการ ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้กำกับรายการหลังจากที่มีการคิดสร้างสรรค์ พัฒนาภาพและเสียงตามบทโทรทัศน์แล้ว

๘.๖ ขั้นตอนการกำกับรายการ

๘.๖.๑ การกำกับรายการขึ้นก่อนการถ่ายทำรายการ

๑) การศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องหมายลงบนบท โดยผู้กำกับรายการต้องทำการศึกษาบทอย่างละเอียดว่าผู้เขียนบทต้องการสื่อสารอะไร

๒) การซ้อม ในขั้นตอนนี้ผู้กำกับรายการจะกำกับในด้านการซ้อมดังที่กล่าวมาแล้ว และมีการหาข้อบกพร่องของแต่ละจุดเพื่อนำมาแก้ไข

๓) การกำหนดตำแหน่งผู้แสดง ตำแหน่งของเวที ฉาก และตำแหน่งกล้อง เพื่อให้เห็นภาพรวมและทิศทางของการแสดงและกล้องให้ราบรื่นต่อเนื่องกัน

๘.๖.๒ การกำกับรายการขึ้นถ่ายทำรายการ ในขั้นนี้จะเป็นการบันทึก
รายการตามที่วางแผนและกำหนดโดย

๑) การสั่งการ โดยผู้กำกับรายการ จะทำหน้าที่เป็นผู้สั่งการเพื่อให้
ผู้เกี่ยวข้องทำตาม ไม่ว่าจะเป็นการส่งกล้องหรือดึงภาพเข้ามา และยังต้องทำหน้าที่สั่งการเจ้าหน้าที่
ควบคุมสวิตเซอร์ (Switcher) และการสั่งให้ใช้เทคนิคต่างๆ ขณะบันทึกภาพ

๒) การประสานงาน นอกจากนั้นผู้กำกับรายการต้องคอยประสานงานและ
สั่งการกับผู้ช่วยกำกับรายการและเจ้าหน้าที่เวทีที่จะคอยให้ลำดับในการแสดงแก่ผู้แสดง

๓) การตรวจสอบเวลา เพื่อไม่ให้เกินเวลาของรายการที่กำหนดไว้ ผู้กำกับ
รายการต้องมีความคล่องแคล่วทั้งตาหู หูฟัง และใช้ไหวพริบในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตลอดเวลา

๘.๖.๓ การกำกับรายการขึ้นหลังการถ่ายทำรายการ การกำกับรายการ
ในขั้นนี้มีดังนี้

๑) การตรวจสอบความสมบูรณ์ของถ่ายทำ ความสมบูรณ์ของการถ่ายทำบท
ที่ได้ดำเนินการปรับให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการบันทึกรายการ การตรวจสอบสภาพและ
เสียงที่ได้บันทึกไว้

๒) การตัดต่อ ลำดับภาพผสมเสียง ทำกราฟิกให้เป็นรายการที่สมบูรณ์มีการ
ควบคุมเวลาของรายการและให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของรายการ

๒. ขั้นการผลิตรายการ (Production)

หลังจากที่มีการเตรียมการผลิตและการวางแผนต่างๆ แล้ว ขั้นต่อไปจะเป็นขั้นตอนของ
การลงมือผลิตรายการโทรทัศน์ โดยทั่วไปแล้วการผลิตรายการโทรทัศน์ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๒ ขั้นตอน คือ
การซ้อมและการผลิต

๑.๒.๑ การซ้อม เป็นขั้นตอนก่อนที่จะมีการผลิต การบันทึก หรือการถ่ายทำรายการ
ต้องทำการซ้อมก่อนทุกครั้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่
เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการผลิตหรือผิดพลาดน้อยที่สุด โดยการซ้อม
ประกอบด้วย การอ่านหรือศึกษาบท การซ้อมแห้ง การซ้อมผ่านกล้อง และการซ้อมเสมือนจริง

๑.๒.๒ การผลิต เป็นขั้นตอนของการบันทึกรายการหรือการถ่ายทำรายการ
ซึ่งสามารถทำได้หลายมิติได้แก่ วิธีการผลิตรายการ ประกอบด้วย การผลิตรายการโดยการถ่ายทอดสด
หรือการบันทึกเทป หรือเทคนิคในการผลิตรายการ ประกอบด้วย การผลิตรายการโดยใช้กล้องตัวเดียว
หรือหลายตัว หรือจำแนกตามสถานที่ในการผลิตรายการ ประกอบด้วย การผลิตรายการโดยการบันทึก
รายการในหรือนอกสถานที่

๑.ความเข้าใจเรื่องภาพ

ขนาดภาพ

๑.๑ Extreme Long Shot (ELS) เป็นขนาดภาพที่กว้างมาก ส่วนใหญ่จะใช้เพื่อแนะนำสถานที่ แสดงภาพรวมทั้งหมดของฉากนั้นๆ

๑.๒ Long Shot (ELS) ภาพกว้าง ที่เจาะจงสถานที่มากขึ้น เพื่อแสดงความสำคัญของภาพ

๑.๓ Medium Shot (MS) ภาพระยะปานกลาง เป็นภาพวัตถุในระยะปานกลางเพื่อตัดฉากหลังและรายละเอียดอื่นๆที่ไม่จำเป็นออกไป และเน้นเรื่องราวที่เราต้องนำเสนอ รายละเอียดจะเห็นมากมากขึ้น เช่นภาพครึ่งตัว

๑.๔ Close Up (CU) ภาพระยะใกล้ เป็นภาพที่ตัดฉากหลังออกทั้ง เพื่อเน้นในสิ่งที่เราต้องการนำเสนอ เช่น สีหน้า แผลที่ขา ที่มีกำลังเขียนหนังสือ เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นภาพที่ใช้สื่อด้วยภาษากาย มากกว่าการสื่อด้วยการพูด

๑.๕ Extreme Close Up (ECU) ภาพใกล้มาก จะเน้นเจาะจง เฉพาะจุดที่สำคัญเท่านั้น เช่น เฉพาะแววตา ปาก เพื่อแสดงอารมณ์ของภาพ

มุมภาพ

ภาพมุมสูง / มุมกด - ให้ความรู้สึกกดดัน หรือตกต่ำของตัวละคร

ภาพระดับสายตา - เป็นทั่วไป คล้ายแทนสายตาผู้ชม

ภาพมุมต่ำ / มุมเงย - ให้ความรู้สึกยิ่งใหญ่ มีพลัง อำนาจ

มุมภาพจะลักษณะที่ถ่าย

เพื่อบอกเนื้อหา และลักษณะภาพที่ถ่าย เช่น

- ภาพที่ถ่ายจากมุมสูง (aerial shot / bird's eyes view)
- ภาพครึ่งอก (Bust Shot)
- ภาพเอียง (Canted Shot)
- ภาพถ่ายข้ามไหล่ (Cross Shot / X Shot)
- ภาพเต็มตัว (Full Shot)
- ภาพบุคคล ๒ คนครึ่งตัว (Two Shot / Double Shot)

ลักษณะของภาพ

ภาพแบบออฟเจคทีฟ (Objective Shot) เป็นการถ่ายภาพในลักษณะแทนสายตาของผู้ชม

ภาพแบบซัพเจคทีฟ (Subjective Shot) เป็นการถ่ายภาพในลักษณะกล้องจะตั้งอยู่ในตำแหน่งแทนสายตาของผู้แสดง

การเคลื่อนกล้อง

การแพนกล้อง (Panning) หมายถึง การเคลื่อนที่ของกล้องตามแนวนอนไปทางซ้ายหรือไปทางขวา โดยกล้องยังอยู่ ณ จุดเดิม

การทิลท์ (Tilting) หมายถึง การเคลื่อนกล้องตามแนวตั้ง จากล่างขึ้นบน และจากบนลงล่าง โดยกล้องยังอยู่ ณ จุดเดิม เพื่อให้เห็นวัตถุตามแนวตั้งเช่น ภาพอาคารสูง

การซูม (Zooming) หมายถึง การเปลี่ยนความยาวโฟกัสของเลนส์ ในขณะที่ถ่ายภาพโดยใช้เลนส์ซูม ทำให้มุมภาพ เปลี่ยนไป ถ้าเปลี่ยนความยาวโฟกัสสั้นลง มุมจะกว้าง แต่ถ้าปรับความยาวโฟกัสให้ยาว มุมภาพจะแคบลง ดังนั้นการซูมจะช่วยเปลี่ยนขนาดของวัตถุให้ใหญ่ขึ้น (Zoom In) หรือเปลี่ยนขนาดของวัตถุให้เล็กลง (Zoom Out) ได้โดยตั้งขาตั้งกล้องไม่ต้องขยับเปลี่ยนตำแหน่งกล้องไป

การดอลลี่ (Dolling) หมายถึง การเคลื่อนกล้อง เข้าหาวัตถุ เรียกว่า Dolly in หรือการเคลื่อนไหวยกออกจากวัตถุ เรียกว่า Dolly out การดอลลี่ (Dolly) จะคล้ายซูม (Zoom) ความลึกของภาพจะมากกว่าการซูม

การแทรก (Trucking / Tracking) หมายถึง การเคลื่อนกล้องไปด้านซ้ายหรือขวาให้ขนานกับวัตถุ การแทรก จะคล้ายกับการแพน แต่จะให้ความรู้สึกเคลื่อนผู้ชมเคลื่อนที่ เพราะฉากจะมีการเปลี่ยนแปลงตามการเคลื่อนกล้อง

การอาร์ค (Arking) หมายถึง การเคลื่อนกล้องในแนวเป็นรูปครึ่งวงกลม

การเครน (Booming / Craning) หมายถึง การเคลื่อนกล้องแนวตั้ง ขึ้นลง

การดีโฟกัส (Defocus) หมายถึง การปรับเลนส์ภาพทำให้เบลอก่อนที่จะเปลี่ยนภาพแล้วกลับมาชัดอีกครั้ง (ส่วนใหญ่จะใช้ในกรณีเป็นความนึกคิดของตัวละคร)

การชิฟ โฟกัส (Shift focus) หมายถึง การปรับความคมชัดของภาพ จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อให้ผู้ชมสนใจตรงจุดที่เราโฟกัสนั่นเอง

สติลล์ช็อต (Still Shot) หมายถึง การถ่ายภาพโดยไม่เคลื่อนกล้อง ใช้มากในการถ่ายทำรายการทั่วไป เป็นภาพที่เห็นกันโดยทั่วไป

ความต่อเนื่อง และสมจริง

แกนสนทนา หรือแกน ๑๘๐ องศา (Axis Line / Conversation Line / ๑๘๐. Line)

หมายถึง เส้นสายตาระหว่างคู่สนทนา มีเพื่อป้องกันการสับสนของผู้ชม นั่นคือ ไม่ว่าจะย้ายกล้องไปทิศทางใด ก็ไม่ควรจะข้ามเส้นสมมติเส้นนี้ เพราะถ้าถ่ายข้ามเส้น ๑๘๐ นี้ จะทำให้ ภาพที่ออกมาจะเป็นมุกกลับกัน ยกเว้นกรณีที่ถ่าย Shot เดียวต่อเนื่อง แล้วเคลื่อนกล้องข้ามเส้น ๑๘๐ นี้ไป

คุณลักษณะของแสง แบ่งได้กว้าง ๆ ๒ ลักษณะ คือ

๑. แสงหยาบกระด้าง (Harsh Light) หรือแสงแข็งเป็นแสงที่ทำให้เกิดเงาดกทอดมีขอบชัดเจน มีความต่างของส่วนที่ถูกแสงต่อส่วนที่อยู่ในเงาส่งเกิดจากแหล่งกำเนิดแสงที่เรียกว่า “แสงเล็ก” แต่ไม่ได้หมายถึงไฟดวงเล็ก หรือเป็นแสงที่มีความส่องสว่างน้อย แต่ที่เรียกว่าเล็กก็เพราะเป็นแสงที่ส่องตรงมาจากแหล่งกำเนิดแสงโดยตรง

๒. แสงนุ่มนวล (Soft Light) เป็นแสงที่มีความฟุ้งกระจายมากกว่าแสงแข็ง มีเส้นขอบเงาที่ไม่ชัดเจน บางครั้งเรียกว่า “แสงไร้ทิศทาง” (Direction less) เกิดจากแหล่งกำเนิดแสงที่เรียกว่า “แสงใหญ่” ที่ให้แสงแบบฟุ้งกระจาย จากการสะท้อน ทะลุผ่านหรือการกระจายของแสง

แสงด้านหลัง

โดยทั่วไปแล้วคนส่วนใหญ่จะไม่นิยมถ่ายภาพย้อนแสง เพราะกลัวแสงเข้ากล้อง หน้าดำหรือหน้ามืด จริง ๆ แล้ว การถ่ายภาพย้อนแสง จัดว่าเป็นการถ่ายภาพที่สวยงามมีมิติมากที่สุด เพราะสามารถเห็นรูปร่าง ของแบบ โดยเฉพาะการถ่ายภาพของบุคคลจะมีความสำคัญมาก เพราะสามารถให้เห็น ริมไลท์ของเส้นผม ซึ่งทำให้ภาพดูมีนวล ส่วนการแก้ปัญหาความเข้มหรือความมืดที่ใช้หน้า ด้วยการใช้รีแฟลซ์ สะท้อนแสง ลบเงา หรือตบแฟลชอ่อน ๆ

แสงด้านข้าง

จัดว่าเป็นหัวใจรอง ในการสร้างภาพที่สวยงามการใช้แสงด้านข้าง ส่วนมากจะเป็นการเน้นจุดใดจุดหนึ่งหรือเพียงด้านเดียว การใช้แสงด้านข้าง ยังสามารถบอกมิติสัดส่วนของรูปร่างได้ แสงด้านข้างที่นิยมใช้ในการบันทึกภาพ ส่วนใหญ่จะเป็นภาพบุคคล ในการถ่ายแบบ หรือการถ่ายสถาปัตยกรรมก็ได้

แสงด้านหน้า

สำหรับผู้ถ่ายภาพแบบมืออาชีพ หรือผู้ที่มีความเข้าใจในการสร้างภาพสวยจะไม่นิยมถ่ายบันทึกภาพกัน เพราะจะทำให้ภาพดูแบน ไร้มิติ สีในองค์ประกอบจะจืด เพราะโดนความจ้าของแสงด้านหน้า บดบังทำให้สีหรือใบหน้า ดูจืดชืดไม่สะดุดตา

ดังนั้น การจัดทิศทางแสงในการถ่ายภาพ จึงมีความสำคัญไม่น้อย และจะขาดเสียไม่ได้ แสงในการถ่ายภาพเราจะนิยมถ่ายในช่วงเวลา เช้า หรือแดดร่อน ๆ ที่ดวงอาทิตย์ทำมุมประมาณ ๓๐ - ๔๐ องศา นั่นคือ พื้นฐานในการนำทิศทางแสงมาช่วยปรุงแต่ง เพิ่มเติมความสวยงามในภาพ เป็นเรื่องที่สำคัญอีกขั้นหนึ่ง

ศัพท์เกี่ยวกับแสงในการผลิตรายการโทรทัศน์

๑. BASE LIGHT คือ แสงที่กระจายให้ความสว่างแก่วัตถุและฉากที่ใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ โดยอัตราของความเข้มของการส่องสว่างของไฟ มีผลต่อภาพที่ได้เป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นแสงพื้นฐานของการผลิตรายการโทรทัศน์

๒. KEY LIGHT คือ ต้นกำเนิดแสงของไฟหลักที่ใช้ในการจัดแสงสว่าง เป็นไฟที่ส่องตรงไปยังบริเวณที่แสดง โดยเน้นส่วนที่สำคัญที่สุดในฉากนั้น เพื่อให้เห็นรูปร่าง ทิศทาง พื้นผิว รายละเอียด ไฟหลักนี้ก็เป็นส่วนที่ทำให้เกิดเงาขึ้น ดังนั้น จึงต้องอาศัยไฟอื่นๆมาช่วยลบเงา

๓. FILL LIGHT / FLOOD LIGHT คือ ไฟกระจายทั่วไป สำหรับลดความเข้มของเงา ทำให้ได้เงาที่นุ่มนวลและสมจริง ยิ่งขึ้น

๔. BACK LIGHT คือไฟที่ส่องตรงมาจากด้านหลังของวัตถุเพื่อที่ทำให้ภาพหรือวัตถุมีความลึก สามารถแยกวัตถุกับฉากที่อยู่ด้านหลังได้ โดยเฉพาะภาพที่ฉากหลังกับวัตถุ หือบุคคลที่ถ่ายมีสีใกล้เคียงกัน

๕. BACKGROUND LIGHT / SET LIGHT คือ ไฟพื้นหลัง เป็นไฟแสงสว่างที่ช่วยแยกตัวแสดงออกจากฉากหลัง หรืออุปกรณ์ประกอบฉาก ซึ่งจะทำให้เราเห็นความลึกของภาพ และให้อารมณ์ความเข้าใจในฉากกับผู้ชมตามท้องเรื่อง ปกติจะใช้ไฟส่องฉากมากกว่าผู้แสดงเพื่อให้อารมณ์ผู้แสดงเด่นออกมา โดยไม่รวมถึงไฟแสงสว่างที่ให้กับตัวแสดง และบริเวณที่แสดง

๖. SIDE LIGHT คือ ไฟส่องสว่าง ซึ่งจะให้แสงทางด้านข้างของตัวแสดงปกติ หรือวัตถุเพื่อเพิ่มจุดเด่นและลดเงาบางครั้ง เราอาจใช้ไฟข้างแทนไฟเสริมได้

๗. KICKER LIGHT คือ เป็นไฟเฉียงมาจากด้านหลังของวัตถุหรือผู้แสดงอาจเป็นด้านซ้ายหรือขวาก็ได้ โดยส่องมากระทบทั้งไหล่และศีรษะนักแสดงเพื่อแยกผู้แสดงออกจากฉากหลัง ปกติจะวางไว้ในตำแหน่งตรงข้ามกับไฟหลัก (KEY LIGHT) แต่อยู่ต่ำกว่าไฟหลัง

๘. HAIR LIGHT คือไฟส่องผม เป็นไฟสำหรับส่องผมนักแสดง เพื่อให้เห็นโครงร่างของศีรษะและผู้แสดงเด่นออกมาจากฉาก

๙. CROSS LIGHT คือ ไฟที่ส่องทางด้านข้าง จะใช้ไฟนี้ก็ต่อเมื่อไม่สามารถใช้ไฟหลักได้ เช่น การถ่ายทำที่ใช้ฉากหลัง เป็นสไลด์ หรือภาพยนตร์ฉายบนจอโปรเจกต์ ซึ่งถ้าใช้ไฟหลักแสงจากไฟหลักจะไปทำให้ภาพที่จอด้านหลังหายไป

หลักการให้แสงพื้นฐานสามเหลี่ยม (Basic Triangle Principle)

แสงพื้นฐานรูปสามเหลี่ยมนี้ จะช่วยให้กล้องโทรทัศน์รับภาพได้อย่างสมจริงเป็นธรรมชาติมากที่สุด โดยอาศัยการให้แสง ๓ ด้านคือ

๑. ไฟคีย์ไลท์ (Key light) เป็นแหล่งไฟที่จะทำให้เกิดรูปร่าง ทรวดทรง และความหยาดละเอียดของภาพ เช่นใบหน้า เป็นแหล่งแสงสว่างใหญ่ที่สุด เป็นไฟแสงจ้า

๒. ไฟฟิลเลอร์ (Fill light) เป็นไฟแสงอ่อนที่ช่วยขจัดเงาต่างๆ ลดความตัดกันและช่วยเสริมไฟหลัง

๓. ไฟหลัง (Back light) เป็นไฟส่องมาจากด้านหลังของวัตถุหรือคนที่ถ่าย เป็นแหล่งไฟที่มีขนาดย่อม เพื่อช่วยทำให้วัตถุและบุคคลในฉากแยกออกมาจากฉากหลัง ทำให้เกิดความเด่นขึ้น

การจัดไฟแบบนี้จะมีความเป็น ๓มิติ มีความลึกต้นของภาพ และมีรูปทรง แต่ถ้าไม่มีการให้แสงโดย ผิดวิธีโดยไม่คำนึงถึงการให้แสงแบบพื้นฐาน ถ้าเป็นหน้าคนก็จะมีลักษณะที่แบน ผิดจากความจริง ถ้าเป็นวัตถุก็จะได้ภาพที่ไม่เห็นรูปทรงที่เป็นจริง

แสงไฟที่ใช้ในห้องส่งโทรทัศน์

แบ่งลักษณะการใช้งานออกเป็น ๓ ประเภทคือ

ประเภทแรก ได้แก่

แสงหลัก (Key light) หรือว่า Main light เป็นแสงที่ส่องจากดวงไฟที่อยู่ใกล้กล้องที่สุด ส่องสายตรงไปยังสิ่งที่ต้องการถ่ายซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและน่าสนใจที่สุด ตามปกติแสงนี้ถ้าใช้เพียงดวงเดียวจะทำให้มองเห็นภาพหน้าคนจะมน จึงจำเป็นต้องใช้ดวงไฟเพิ่มขึ้นอีกดวงหนึ่ง หรือหลายดวง (Supplementary light) ส่องทแยงไปยังสิ่งที่ถ่าย เพื่อลบเงาไฟดวงแรก (Key light) หรือส่องที่ส่วนอื่นๆจึงจะทำให้มองเห็นความกลมโค้งของใบหน้า

ประเภทสอง ได้แก่

แสงไฟประกอบ (Fill light) เพื่อส่องแสงไปยังสิ่งที่ถ่ายเพื่อลบเงาบนสิ่งที่ถ่าย ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ชมทางจอโทรทัศน์ได้ นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความสว่างแก่วัตถุที่จะถ่าย ปกติมักจะวางอยู่อีกด้านหนึ่งของกล้อง บางทีเรียก Fill in light หรือ อาจจะใช้แผ่นกระจายแสง

(Diffusers) ซึ่งทำด้วยวัสดุโปร่งแสง หรือวัสดุทึบแสงสำหรับบังหน้าสิ่งให้แสง (Light source) หรือสำหรับสะท้อนแสงทำให้แสงอ่อนลง หรือกลายความเข้ม หรือทำให้แสงพราวเพื่อให้แสงนั้นนุ่มนวลขึ้น

Modeling light เป็นแสงสว่างที่ใช้ในการให้แสงเพื่อแสดงโครงสร้างหรือลวดลายของสิ่งที่ถ่าย

ประเภทสาม ได้แก่

แสงไฟหลัง (Back light) คือการให้แสงที่ฉากหลังหรือพื้นหลัง (Background) หรือให้แสงจากด้านหลังของสิ่งที่ถ่ายเพื่อแยกสิ่งที่ถ่ายออกจากฉากหลัง ช่วยเพิ่มความลึกให้แก่ภาพ และยังช่วยลบเงาที่พาดทอดไปจากแสงไฟด้านหนึ่งไปยังฉากหลังให้หมดไปหรือให้ลดความเข้มลงอีกด้วย

แสงพื้นฐาน (Base light) เป็นการให้แสงไปทั่วบริเวณฉากไม่ส่องเฉพาะเจาะจงลงส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้นในการให้แสงสว่างไปที่บริเวณฉาก มีลักษณะแบบหรือประเภทของการให้แสง มีดังนี้

๑. Back lighting คือการให้แสงด้านหลัง โดยใช้ไฟดวงไฟที่มีแสงซบสองลำแสงพุ่งจากด้านหลังสิ่งที่ถ่าย ระหว่างฉากหลังกับสิ่งที่ถ่ายให้ลำแสงส่องกระทบด้านหลังสิ่งที่ถ่ายปรากฏเด่นเห็นได้ชัดเจน มองเห็นเด่นตัดกันกับฉากหลัง

๒. Flat lighting คือ การให้แสงที่เท่าเทียมกันเข้าไปในบริเวณฉากโดยทั่วไป ส่องจากด้านหน้าเข้าหาฉากหรือสิ่งที่ถ่าย ทำให้มองเห็นสิ่งที่ได้รับแสงนั้น มีลักษณะแบน ปราศจากความกลมโค้งหรือลึก

๓. Foundation lighting คือ การให้แสงเป็นพื้นเพียงให้มีความสว่างเพียงพอที่กล้องโทรทัศน์จะถ่ายภาพให้มองเห็นได้ หรือการให้แสงสอดทั่วไปถึงฉากโดยเท่าเทียมกัน ไม่ก่อให้เกิดผลทางศิลปะกับภาพแต่อย่างใด

๔. Front lighting คือการให้แสงจากด้านหน้า ไปยังฉากหรือส่วนของฉาก โดยการใช้ดวงไฟหลายที่มีลำพราว (Diffused) และมีความสว่างต่ำ ตั้งดวงไฟไว้เหนือกล้องหรือข้างๆกล้อง

๕. Hard lighting คือ การให้แสงเข้ม หรือการให้แสงแรงกล้าจากดวงไฟหลายที่ให้แสงสว่างสูงสุด ส่องตรงไปยังสิ่งที่ถ่ายภายในฉาก ส่วนที่แสงส่องกระทบจะมีความกระฉ่างสูง หรือสว่างมาก และก่อให้เกิดเงาเข้มหรือเงาดำ ซึ่งมีเส้นขอบคมมากทางด้านหลังของส่วนหรือสิ่งนั้น ตามทิศทางของลำแสงแต่ละลำ ภาพที่ถ่ายด้วยลำแสงเช่นนี้จะมียึดติดกันสูงมาก (High contrast)

๖. High key light คือ การให้แสงแบบไฮคีย์ (High key) โดยการให้แสงไปที่ฉาก และสิ่งที่ถ่าย ซึ่งจัดให้มีสีอ่อนจางหรือสีขาวเป็นส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดด้วยแสงสว่าง และทิศทางของลำแสงที่ไม่ก่อให้เกิดเงาดำในบริเวณฉากเลย ภาพที่ปรากฏทั้งหมดจะเป็นสีขาวอ่อนมาก หรือขาวลดหลั่นกันไปเกือบทั่วบริเวณภาพ

๗. Low key light คือ การให้แสงแบบโลว์คีย์ (Low key) โดยให้แสงไปยังสิ่งที่ถ่ายและที่ฉาก ที่จัดให้เป็นสีดำเป็นส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดด้วยแสงสว่างและทิศทางของลำแสง ที่ไม่ก่อให้เกิดความกระฉ่างจ้าเป็นขาว (High light) ให้ในบริเวณฉากได้เลย ภาพที่ปรากฏทั้งหมดจะเป็นสีดำอ่อนและแก่ตามความลดหลั่นของสีขาวบริเวณภาพ ในลักษณะตรงกันข้ามกับการให้แสงแบบไฮคีย์ (High key)

๘. Soft lighting คือการให้แสงอ่อนๆ โดยใช้สิ่งให้แสง (Light source) หรือดวงไฟฉายที่มีลำแสงพรักระจ่าย (Diffused light) ซึ่งไม่ก่อให้เกิดเงาดำขึ้นภายในฉากเลย

การจัดแสงในห้องส่ง

อุปกรณ์โคมไฟที่ให้แสงสว่าง สามารถแบ่งได้ ๒ ประเภทคือ

๑. แสงจ้า (Hard light) เป็นแสงที่พุ่งตรงทำให้เกิดเงาขึ้นได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้โดยอาศัยองค์ประกอบภายในหลอดหรือโคมไฟ และจากบานบังแสงโลหะพวกโคมไฟ เรียกว่า Barn door ซึ่งทำให้เราสามารถจัดแสงให้มีความสว่างจ้าไปยังพื้นที่ที่ต้องการได้ ตัวอย่างง่ายๆของการจัดแสงจ้าคือแสงอาทิตย์ในขณะที่ท้องฟ้าโปร่งปราศจากเมฆซึ่งมีแสงพุ่งตรงและทำให้เกิดเงาชัดเจนแหล่งของแสงจ้าที่ใช้ในโทรทัศน์ ได้แก่ สปอร์ตไลท์ สปอร์ตไลท์ที่ทรงกลมแสง เป็นต้น

๒. แสงอ่อน (Soft light) เป็นแสงที่มักมาจากดวงไฟหลายๆดวง จากแหล่งที่ทำให้เกิดแสงพรั ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดเงาใดๆขึ้น เช่นเดียวกับแสงอาทิตย์ในวันที่มีเมฆครึ้มหนาจะมีแสงอ่อนๆ ไม่มีเงาแหล่งของแสงอ่อนที่ใช้ในโทรทัศน์คือ โคมไฟแบบ สคูป (Scoops) เป็นต้น

ดังนั้น ในการผลิตรายการโทรทัศน์ แสงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในหลายๆ อย่างของการผลิตรายการ เพราะถ้าจัดแสงไม่เหมาะสมแล้วก็จะทำให้คุณค่าและความน่าสนใจของรายการด้อยลงไปเป็นอย่างมาก ในการถ่ายทำบางครั้งเราสามารถใช้แสงที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้โดยไม่ต้องมีการจัดแสงเพิ่มเติม เช่น การถ่ายภาพวิว การถ่ายภาพในระยะไกล หรือแม้กระทั่งการถ่ายภาพบุคคลหรือวัตถุ ในระยะใกล้ ในเวลาที่แสงจากดวงอาทิตย์ทำมุมได้พอเหมาะกับวัตถุหรือบุคคลที่เราต้องการจะถ่าย เช่น ไม่ทำให้เกิดเงาบนใบหน้าหรือให้ความสว่างในรายละเอียดที่เราต้องการได้พอเพียง เป็นต้น แต่การถ่ายทำในบางครั้งนั้นต้องดำเนินการถ่ายให้ต่อเนื่องตลอดเวลาจะมารอเวลาให้

แสงพอเหมาะจึงจะลงมือถ่ายย่อมเป็นไปได้ ยกเว้นภาพเหตุการณ์บางอย่างที่เราต้องการเฉพาะแสงธรรมชาติเท่านั้น เช่น ฉากพระเอกและนางเอกยืนอยู่ริมทะเลในเวลาเที่ยงอาทิตย์กำลังตกดิน โดยต้องการให้ดวงอาทิตย์สีแดงเข้มเป็นฉากหลังและด้านหน้าแสงค่อนข้างมืด ถ้าเป็นเหตุการณ์อย่างนี้เราก็ต้องรอเวลาที่จะให้ได้แสงและภาพที่เหมาะสมแล้วจึงลงมือถ่ายทำ แต่ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยทั่วๆ ไป ถ้าไม่เน้นเรื่องของเวลาหรือแสงจากดวงอาทิตย์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวแล้วเราก็ต้องใช้การจัดแสงเข้ามาช่วยในการถ่ายทำเพื่อให้ได้ภาพที่สวยงามและเหมาะสมกับความต้องการในทางปฏิบัติ การถ่ายทำนั้นเรามีการถ่ายทำทั้งในบริเวณกลางแจ้ง ภายในอาคาร ในเวลากลางวันและเวลากลางคืน ดังนั้น การจัดแสงที่ถูกต้องและเหมาะสมจึงมีความจำเป็นและเข้ามามีส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการผลิตรายการโทรทัศน์ จึงสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

๑. เพื่อให้แสงที่พอเพียงและเหมาะสม กล้องแต่ละประเภทมีความต้องการปริมาณแสงที่ไม่เท่ากัน กล้องบางชนิดสามารถถ่ายทำในสถานที่ที่มีแสงน้อยได้ บางชนิดต้องใช้แสงที่สว่างมาก ดังนั้นการจัดแสงที่พอเพียงก็ขึ้นอยู่กับชนิดของกล้องด้วยเหมือนกัน

๒. การใช้แสงเพื่อลบเงา ไม่ว่าจะถ่ายทำภายในสตูดิโอหรือนอกสตูดิโอก็ตาม ยิ่งแสงมีความเข้มมากเท่าไรก็ยิ่งทำให้เกิดเงาได้เด่นชัดมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดแสงเพื่อให้เงาหายไปหรือจางลง

๓. การจัดแสงเพื่อให้ได้สีที่ถูกต้องและสวยงาม ถึงแม้ว่าเรามองด้วยสายตาจะรู้สีว่าแสงบางอย่างที่มาจากแหล่งกำเนิดต่างๆ นั้น อาจเป็นแสงสีขาวเหมือนกัน แต่สำหรับกล้องถ่ายโทรทัศน์มีวิธีการแยกสีต่าง ๆ ของวัตถุที่ถ่ายโดยการแยกความถี่ของคลื่นแสง แสงที่มาจากแหล่งกำเนิดที่ต่างกันจะมีความถี่ที่ไม่เท่ากัน ซึ่งมีผลทำให้สีที่ได้รับต่างกันไปด้วย ตัวอย่างเช่น แสงที่ได้จากหลอดประเภทใช้ไส้หรือหลอดทังสเตนจะมีสีออกแดง แสงที่ได้จากหลอดฟลูออเรสเซนต์จะออกสีเหลือง แสงที่ได้จากดวงอาทิตย์ตอนกำลังจะขึ้นหรือจะตกดินจะออกสีชมพูและแสงที่ได้จากดวงอาทิตย์ในเวลากลางวันจะออกสีฟ้า เป็นต้น ในทางปฏิบัติ การถ่ายทำอาจได้รับแสงจากแหล่งกำเนิดที่ต่างกันซึ่งมีผลทำให้ภาพออกมามีสีหลากหลายไม่ตรงกับความเป็นจริงได้ เช่น ถ้าท่านถ่ายฉากคนนั่งอยู่ริมหน้าต่างภายในห้องของสำนักงานแห่งหนึ่งในเวลากลางวันโดยใช้ไฟส่องชนิดม้อถือแบบหลอดทังสเตน ท่านอาจจะพบว่ามีแสงสีน้ำเงินจากแสงอาทิตย์เข้ามาทางหน้าต่าง เราจึงจำเป็นต้องใช้การจัดแสงเข้าช่วย

๔. การจัดแสงเพื่อให้เกิดรูปทรงและมิติ เนื่องจากจอโทรทัศน์มีเพียง ๒ มิติ คือ ในทางกว้างและทางสูง นั่นคือการสร้างภาพให้เกิดเป็นรูปทรงขึ้นมา แต่ก็ยังขาดในเรื่องของความลึกหรือระยะใกล้ไกล เราสามารถทำให้เกิดความลึกหรือมิติที่สามขึ้นมาได้โดยใช้เทคนิคในการจัดแสงเข้าช่วย

๕. การใช้แสงเพื่อเป็นการบอกเวลาและสถานที่ ในการจัดแสงบางครั้งสามารถบอกให้ผู้ชมได้ทราบถึงเวลาที่เกิดขึ้นภายในฉากนั้นได้ เช่น กลางวัน กลางคืน โดยใช้ความแตกต่างในเรื่องความสว่างความมืดของแสง เช่น ถ้าฉากนั้นมีคนยืนและมีเงาทอดยาวออกมาก็อาจจะเป็นเวลาสายหรือเวลาเย็นก็ได้ นั่นคือ การใช้มุมของแสงอาทิตย์ ซึ่งทำให้เกิดเงาเป็นเครื่องบอกเวลา หรือถ้าฉากที่คนกำลังเดินเข้าไปในที่ซึ่งมีเพลงดังอย่างสนุกสนาน พร้อมกับมีสีเขียวแดงวูบวาบ ก็อาจจะเป็นเครื่องชี้ว่าที่นี้คงเป็นไนต์คลับหรือดิสโก้เทค สถานที่นี้คงไม่ใช่บ้านแน่ๆ

๖. การจัดแสงเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศหรืออารมณ์ ในการสร้างบรรยากาศหรืออารมณ์นั้น การจัดแสงนับว่ามีส่วนช่วยได้มากทีเดียว สำหรับการสร้างบรรยากาศก็ เช่น ในฉากภายใต้แสงเทียนเล่มหนึ่งบนโต๊ะอาหาร พระเอกนางเอกกำลังนั่งรับประทานข้าวกันอย่างเอร็ดอร่อยและมีความสุข ในการถ่ายทำจริง ๆ นั้น ถ้าเราจะใช้แสงเทียนเพียงอย่างเดียวกล้องบางชนิดอาจมองไม่เห็นเลย ดังนั้น จึงต้องใช้เทคนิคการจัดแสงที่เหมาะสมเพิ่มเติมเข้าไปเพื่อให้ได้บรรยากาศและอารมณ์ตามที่ผู้กำกับต้องการ นอกจากนี้การให้แสงที่ต่ำกว่าระดับสายตาของผู้แสดงก็ยังสามารถสร้างอารมณ์ตื่นเต้น น่ากลัว ให้กับผู้ชมได้

การจัดแสงเพื่อสร้างบรรยากาศและอารมณ์นี้ นับว่าเป็นเรื่องที่ยากและละเอียดอ่อนพอสมควร ดังนั้น เทคนิคการจัดแสงแบบนี้จึงต้องอาศัยส่วนประกอบอื่นๆมาช่วยเพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกตามที่เรากำลังจะไปด้วย เช่น เสียงดนตรีในการสร้างบรรยากาศ คำพูด และใบหน้าของผู้แสดง เป็นต้น

๗. เพื่อให้เกิดความสนใจเฉพาะจุด ในการแสดงละครหรือการแสดงต่าง ๆ นั้น อาจมีเวทีที่กว้างแต่ในช่วงเวลาหนึ่งของการแสดงเราอาจต้องการให้ผู้ชมสนใจ ณ ที่จุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นจุดสำคัญของเรื่องหรือเป็นการแสดงของนักแสดงตัวเด่น เราก็อาจจะใช้วิธีการจัดแสง โดยการทำให้มีแสงสว่างที่สว่างมากเฉพาะจุด หรืออาจจะใช้ฟอลโลว์สปอตไลท์ (follow spot-light) ส่องตามผู้แสดงก็ได้

บทโทรทัศน์

บทโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตรายการโทรทัศน์ บทโทรทัศน์ที่ดีจะส่งผลให้รายการโทรทัศน์ที่ผลิตออกมาประสบความสำเร็จไปกว่าครึ่ง ทั้งนี้เพราะบทโทรทัศน์ที่ดีสามารถสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรทุกฝ่ายซึ่งปฏิบัติการในห้องส่งโทรทัศน์ นับแต่ตากล้อง ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับเวที ฝ่ายแสง ฝ่ายเสียง ฝ่ายฉากและศิลปกรรม ฯลฯ ทำให้การผลิตรายการดำเนินไปได้อย่างคล่องตัวและเป็นไปด้วยดี

นอกจากนี้บทโทรทัศน์ที่เขียนไว้ดีเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ให้แง่คิด มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และน่าสนใจ จะทำให้รายการที่ผลิตออกมาถูกอกถูกใจผู้ชม ดังนั้นในการผลิตรายการโทรทัศน์แต่ละรายการ ผู้ผลิตจึงควรพิถีพิถันให้ความสำคัญแก่บทโทรทัศน์ให้มากกว่าเท่ากับส่วนอื่นๆ

การเขียนบทโทรทัศน์ หมายถึง การเขียนอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ตามลำดับเวลาที่เรื่องราวเกิดขึ้นด้วยเสียงภาพ และความคิด โดยใช้ศัพท์เฉพาะของสื่อโทรทัศน์ ผู้เขียนบทโทรทัศน์รู้จักใช้คำต่างๆ ที่เข้าใจกันในบทโทรทัศน์ เช่น CLOSE-UP , MEDIUM SHOT , LONG SHOT , CUT , FADE , PAN , TILT , DOLLY , ZOOM และ DISSOLVE เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนบทโทรทัศน์เขียนโดยมุ่งหมายให้กลุ่มผู้ชมเฉพาะกลุ่มได้เข้าใจ ได้แง่คิด ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฉะนั้นผู้เขียนบทโทรทัศน์ จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ชำนาญหลายด้าน เป็นทั้งผู้ฝึก เป็นนักสื่อสารที่เชี่ยวชาญ เป็นครู เป็นนักแสดง เป็นผู้ฝึกสอนฟุตบอล และเป็นผู้แสดง

๑. ประเภทของบทโทรทัศน์

ประเภทของบทโทรทัศน์แบ่งใหญ่ๆ ได้ ๔ ประเภท คือ

๑.๑ บทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์ (The Fully Scripted Show)

บทโทรทัศน์ประเภทนี้จะบอกคำพูดที่ผู้พูดในรายการตั้งแต่ต้นจนจบ พร้อมกันนั้นก็บอกรายละเอียดเกี่ยวกับคำสั่งทางด้านภาพและเสียงไว้โดยสมบูรณ์ รายการที่ใช้บทประเภทนี้ ได้แก่ รายการละคร รายการตลก รายการข่าว และรายการโฆษณาสินค้าสำคัญๆ

ประโยชน์ของการเขียนบทโทรทัศน์ที่สมบูรณ์ คือ เราสามารถมองเห็นภาพของรายการได้ตั้งแต่ต้นจนจบก่อนที่จะมีการซ้อม ทำให้สามารถกำหนดมุมกล้อง ขนาดภาพ และขนาดของเลนส์ที่ใช้ตลอดจนกำหนดเวลาการเคลื่อนไหวของกล้องได้อย่างถูกต้องแน่นอน

ข้อเสียเปรียบของบทโทรทัศน์แบบนี้ คือ เราจะปฏิบัติตามบทอย่างเคร่งครัด ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามบทรายการก็ดำเนินไปด้วยดีและสมบูรณ์ แต่ถ้าบังเอิญผู้แสดงเกิดลืมที่จะพูดหรือแสดงตรงตามบท หรือ ตากล้องเกิดลืมมุมกล้องบางมุมไป ผู้กำกับรายการและผู้ร่วมทีมงานการถ่ายทำรายการนั้นก็เกิดความสับสนและต้องพยายามแก้ไขปัญหาละเอียดเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นให้ได้

๑.๒ บทโทรทัศน์อย่างย่อ (The Semi-scripted Show)

โดยทั่วไปแล้วบทโทรทัศน์อย่างย่อกคล้ายกับบทโทรทัศน์ที่สมบูรณ์คือ มีรายละเอียดเกี่ยวกับคำสั่งทางด้านภาพและเสียงไว้ แต่บทโทรทัศน์อย่างย่อมีข้อแตกต่างกับบทโทรทัศน์แบบสมบูรณ์ตรงที่คำพูด หรือคำบรรยาย หรือบทสนทนา ไม่ได้ระบุหมดทุกตัวอักษร บอกไว้เพียงแต่หัวข้อเรื่อง หรือเสียงที่จะพูดโดยทั่วไปเท่านั้น

บทโทรทัศน์อย่างย่อนี้มีการใช้กับรายการประเภทรายการเพื่อการศึกษา รายการปิกนิก และรายการประเภทต่างๆ ที่ผู้พูด ผู้สนทนา หรือผู้บรรยายพูดเองเป็นส่วนใหญ่

สิ่งสำคัญของบทโทรทัศน์อย่างย่อ คือ ต้องระบุคำสุดท้ายของคำพูด ประโยคสุดท้ายของคำพูดที่จะให้เป็นสัญญาณบอกผู้กำกับรายการว่า เมื่อจบประโยคนี้จะตัดภาพไปยังภาพยนตร์ สไลด์ หรือภาพนิ่ง ซึ่งใช้ประกอบในรายการหรือตัดภาพไปฉากอื่น

๑.๓ บทโทรทัศน์บอกเฉพาะรูปแบบ (The Show Format)

บทโทรทัศน์ประเภทนี้เขียนเฉพาะคำสั่งของส่วนต่างๆ ที่สำคัญในรายการฉากสำคัญๆ ลำดับรายการที่สำคัญๆ บอกเวลาของรายการแต่ละตอน เวลาดำเนินรายการบทโทรทัศน์แบบนี้มักจะใช้กับรายการประจำสัปดาห์ อาทิ รายการสนทนา รายการปิกนิก รายการอภิปราย

๑.๔ บทโทรทัศน์อย่างคร่าวๆ (The Fact Sheet)

บทโทรทัศน์ประเภทนี้จะเขียนเฉพาะสิ่งที่ออกทางหน้ากล้องโทรทัศน์เท่านั้น และบอกคำพูดที่จะพูดประกอบสิ่งที่ออกหน้ากล้องไว้อย่างคร่าวๆ ไม่มีคำสั่งทางด้านภาพ และด้านเสียงโดยเฉพาะบทโทรทัศน์อย่างคร่าวๆ นี้ส่วนใหญ่บริษัทโฆษณาจะเขียนมาให้ว่าต้องการให้มีภาพของสินค้าของเขาอะไรบ้าง ออกอากาศและคนโฆษณาควรพูดอะไรบ้าง แต่ส่วนใหญ่ไม่มีบทพูดโฆษณา โดยละเอียดของผู้โฆษณาต้องพูดเอง

โดยทั่วไปแล้วผู้กำกับรายการจะต้องนำบทอย่างคร่าวๆ นี้มาเขียนตบแต่งใหม่ให้เข้าอยู่ในรูปของโทรทัศน์ทั้งหมดจะได้รู้ว่าเขาควรทำงานตามขั้นตอนอย่างไร การกำกับรายการและผู้ร่วมงานการผลิตรายการโทรทัศน์ทั้งหมดจะได้รู้ว่าเขาควรทำงานตามขั้นตอนอย่างไร การกำกับรายการจากบทโทรทัศน์อย่างคร่าวๆ นั้น (The Fact Sheet) ไม่นิยมทำกันเพราะผลงานที่ออกมาไม่น่าพอใจทั้งผู้กำกับรายการผู้ร่วมงาน และตัวผู้แสดง

๒. ข้อคำนึงในการเขียนบทโทรทัศน์

โทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง ดังนั้นการเขียนสำหรับรายการโทรทัศน์จึงต้องเขียนให้ทั้งดูและฟัง ไม่เขียนในรูปสำหรับให้อ่าน ฉะนั้นการเขียนสำหรับโทรทัศน์จึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- ๒.๑ เขียนโดยเน้นภาพใช้สำนวนสนทนาที่ใช้สำหรับการพูดคุย มิใช่เขียนในแบบของหนังสือวิชาการ (Text book)
- ๒.๒ เขียนโดยเน้นภาพให้มาก ดังคำขงจื้อที่ว่า “คิดให้กระจ่างชัดดังเป็นภาพ” รายการโทรทัศน์จะไม่บรรจุคำพูดไว้ทุกๆ วินาที แบบรายการวิทยุ
- ๒.๓ เขียนอธิบายแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่กำลังพูดถึง ไม่เขียนและบรรยายโดยปราศจากภาพประกอบ
- ๒.๔ เขียนเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมแต่ละคนซึ่งเป็นเป้าหมายในรายการของท่าน มิใช่เขียนสำหรับผู้ชมโทรทัศน์ส่วนใหญ่
- ๒.๕ พยายามใช้ถ้อยคำสำนวนที่เข้าใจกันในยุคนั้น ไม่ใช่คำที่มีหลายพยางค์ ถ้ามีคำเหมือนกันให้เลือก จงเลือกใช้คำที่เข้าใจได้ง่ายกว่า
- ๒.๖ เขียนเรื่องที่คุ้นสนใจและต้องการเขียนจริงๆ ไม่พยายามเขียนเรื่องซึ่งน่าเบื่อสำหรับคุณ เพราะความน่าเบื่อจะปรากฏบนจอโทรทัศน์
- ๒.๗ เขียนโดยพัฒนารูปแบบการเขียนของตนเองไม่ลอกเลียนแบบการเขียนของคนอื่น
- ๒.๘ คั่นคว้าวัตถุติบต่างๆ เพื่อจะมาใช้สนับสนุนเนื้อหาในบทของคุณอย่างถูกต้อง ไม่เดาเอาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีข้อเท็จจริงเข้าไปเกี่ยวข้อง
- ๒.๙ เขียนบทเริ่มต้น (Opening) ให้น่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้ชมอยากชมต่อไป
- ๒.๑๐ เขียนโดยเลือกใช้อารมณ์แสดงออกในปัจจุบัน (Now Expression) ไม่เป็นคนล้าสมัย
- ๒.๑๑ ไม่เขียนเพื่อรวมจุดสนใจทั้งหมดไว้ในฉากเล็กๆ ในห้องที่มีแสงไฟสลัว ผู้ชมต้องการมากกว่านั้น
- ๒.๑๒ ใช้เทคนิคประกอบพอสมควรไม่ใช่เทคนิคประกอบมากเกินไป จนเป็นสาเหตุให้สูญเสียภาพที่เป็นส่วนสำคัญที่ต้องการให้ผู้ชมได้เข้าใจได้เห็น
- ๒.๑๓ จงให้ความเชื่อถือผู้กำกับรายการว่าสามารถแปลและสร้างสรรค์ภาพได้ตามคำอธิบายและคำแนะนำของผู้เขียน ผู้กำกับจะตัดทอนบทของคุณให้เข้ากับเวลาที่ออกอากาศ และไม่ต้องแปลกใจถ้าบรรทัดแรกๆ ของคุณถูกตัดออก หรืออาจผิดไปจากช่วงต้นๆ ที่คุณเขียนไว้ คุณต้องให้ความเชื่อถือผู้กำกับรายการและไม่พยายามจะเป็นผู้กำกับรายการเสียเอง

๓. ขั้นตอนการเขียนบทโทรทัศน์

เราจะเริ่มเขียนบทกันอย่างไร นักวิชาการหลายท่านก็มีความคิดต่างกันไป บางท่านก็เริ่มด้วยการกำหนดหัวเรื่องแล้วจึงกำหนดกลุ่มวัตถุประสงค์ ขอบเขตของเรื่อง แล้วศึกษาหาข้อมูล ทำเรื่องย่อ แล้วจึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายและลงมือเขียน บางท่านก็เริ่มด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา รูปแบบของรายการแล้วจึงกำหนดหัวข้อเรื่องและขอบข่ายเนื้อหา

๓.๑ กำหนดวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย

การเขียนทุกชนิดสิ่งแรกที่ควรนึกถึงก่อนลงมือเขียน คือ วัตถุประสงค์ของการเขียน เขียนไปเพื่ออะไร เขียนเพื่อใคร

การเขียนบทโทรทัศน์ก็เช่นกัน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้แน่นอนก่อนว่าเราต้องการให้รายการของเราทำอะไรกับผู้ชม เช่น ให้ความรู้ ให้ความบันเทิง หรือให้ทั้งความรู้และความบันเทิงควบคู่กันไป ในรูปสาระบันเทิง สร้างค่านิยมที่ดี ปลูกฝังความสำนึกที่ดีงาม ให้เห็นคุณค่าของบางสิ่งบางอย่าง ให้เปลี่ยนทัศนคติ เป็นต้น เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์เพื่ออะไรได้แล้วต่อมาก็มาดูว่าเราจะเขียนไปเพื่อใคร

การเขียนบทโทรทัศน์เพื่อใคร ก็คือดูกลุ่มเป้าหมาย (Target Audience) ของผู้ชมรายการของผู้ชมรายการของเรา ว่าเราต้องการผู้ชมอยู่ในเพศใด อยู่ในช่วง อายุ การศึกษา สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจแบบใด

๓.๒ กำหนดระยะเวลาและรูปแบบของรายการ

หากทราบวัตถุประสงค์แล้ว ต้องรู้ระยะเวลาของรายการด้วย เพื่อจะได้กำหนดรูปแบบรายการให้เหมาะสมกับระยะเวลาของรายการ

รูปแบบของรายการสามารถจัดแบ่งออกได้หลายแบบ ในที่นี้จะขอจัดแบ่งตามวิธีการนำเสนอรายการ (Presentation) แบ่งได้ดังนี้

- ๑) รายการข่าว (News Programs)
- ๒) รายการสัมภาษณ์ (Interview Programs)
- ๓) รายการสนทนา (Discussion Programs)
- ๔) รายการตอบปัญหา (Quizzes) (Contest) (Panels) (Games)
- ๕) รายการสารคดี (Documentary Programs)
- ๖) รายการปิกนิกและรายการดนตรี (Variety and Musical Programs)
- ๗) ละคร (Dramatic Programs)

๓.๓ กำหนดหัวข้อเรื่อง ขอบข่ายเนื้อหา คั่นคว่ำ และลงมือเขียน

เมื่อทราบเงื่อนไขต่างๆ ดังที่กล่าวมาในตอนต้นแล้วจะทำให้เรากำหนดหัวข้อเรื่อง และขอบข่ายเนื้อหาได้ง่ายขึ้น จากนั้นจึงเริ่มคั่นคว่ำเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุดมาแล้วจึงลงมือเขียน โดยคำนึงถึงข้อควรคำนึงในการเขียนสำหรับโทรทัศน์ ๑๓ ข้อ ที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเขียนแล้วควรตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้บทโทรทัศน์ที่ดีที่สุด

๔. บทโทรทัศน์สำหรับรายการเพื่อการศึกษา

รายการเพื่อการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ ให้การศึกษา ทักะใหม่ๆ ความคิด หรือหลักให้ถือปฏิบัติ เพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม เป็นพลเมืองดี รองศาสตราจารย์อรรถัย ศรีสันติสุข ได้จัดประเภทของรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๔.๑ รายการเพื่อสอน (Instructional Program) หมายถึง รายการที่มีจุดมุ่งหมายในการสอนวิชาความรู้ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยชัดแจ้ง มีนักวัดผล การเรียนของผู้ชมหรือผู้เรียนเพื่อผ่านมาตรฐานการเรียนในระดับหนึ่ง ระดับใด รายการสอนประเภทนี้ มักควบคู่ไปกับการศึกษาในระบบ (Formal Education)

๔.๒ รายการสอนเพื่อความรู้ (Educative Program) หมายถึง รายการที่มีได้มุ่งหมายเพื่อ การสอนโดยตรง แต่เป็นรายการที่มุ่งให้ความรู้ ความกระจ่างในบางเรื่อง หรือหลายๆเรื่อง เป็นรายการ ซึ่งผู้ชมจะได้รับความรู้ ในสิ่งที่เป็ประโยชน์จำเป็นแก่การดำเนินชีวิตในส่วนตัวและส่วนรวม ความรู้ต่อ วิทยาการก้าวหน้า ส่งเสริมให้รู้จักคิด รู้จักการเตรียมรับการเปลี่ยนแปลง มองการณ์ไกล

นักเขียนบทสำหรับรายการเพื่อการศึกษา ต้องดูว่าบทที่เขียนจะประกอบในรายการประเภท ใด ถ้าเป็นรายการเพื่อการสอนโดยตรงข้อมูลต่างๆ ตรงกับบทเรียนหรือเนื้อหาที่จะสอนมีผู้บรรยาย จะมีการสาธิตประกอบ มีภาพกราฟิกประกอบคำบรรยายเพื่อสะดวกแก่การเข้าใจ พยายามใช้ภาษาที่ เข้าใจง่ายในการอธิบาย อย่าลืมให้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียงด้วยเวลาเขียนบทพยายามแนะนำการ สาธิตและการใช้ภาพประกอบเสมอ

ถ้าท่านได้รับมอบหมายให้เขียนรายการเพื่อความรู้ ดูกลุ่มเป้าหมายว่าผู้ชมของท่านเป็นใคร เด็ก เยาวชน หรือผู้ใหญ่ จะได้เขียนบทได้เหมาะสมกับความรู้และความสนใจของกลุ่ม วัตถุประสงค์ ของรายการเพื่อให้ความรู้ทั่วไป สร้างเสริมทักษะ ประสบการณ์เพิ่มเติม เสริมคุณค่าชีวิต เพิ่มความรู้ใน การดำเนินชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนไป

รูปแบบรายการเพื่อศึกษานี้ทำได้หลายอย่าง เช่น การสาธิต การแสดง สัมภาษณ์ พุดคุย ตอบปัญหา แข่งขัน สาระบันเทิง รูปแบบรายการปกิณกะหรือนิตยสาร สารคดี อภิปราย ละคร ได้ทุกรูปแบบแล้วแต่จะจัดให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลารายการ หัวข้อเรื่อง ข้อมูลที่ประกอบในการเขียนบท

ตัวอย่างบทโทรทัศน์

บทโทรทัศน์รายการ รายการ “โลกออนไลน์”
ตอน รู้จักเครือข่ายสังคม Social media บนโลกออนไลน์

ภาพ	เสียง
ไตเติ้ลรายการ “โลกออนไลน์”	เพลงประจำรายการ
LS พิธีกร - หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ พี่หลาม จิ๊กโก๋ไอที MS หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ CG หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ MS พี่หลาม จิ๊กโก๋ไอที CG พี่หลาม จิ๊กโก๋ไอที	พิธีกร หนุ่ย หลาม สวัสดีครับ หนุ่ย สวัสดีผู้ชมทาง ETV และนี่คือ รายการโลกออนไลน์ กับ ผม หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ นะครับ และ ผม พี่หลาม จิ๊ก โก๋ไอที
LS หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ พี่หลาม จิ๊กโก๋ไอที MS หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ LS หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ CU สมาร์ทโฟน	เจอกันเป็นประจำนะครับ ทางสถานีโทรทัศน์ ETV นะครับ สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นั่นเอง เรา กลับมาเป็นปีที่ ๔ แล้วนะครับ หลังจากที่เรพาคุณผู้ชมไปชมการตัดต่อบนดิจิทัลวิดีโอ ในตอนที่เชื่อว่าดิจิทัลวิดีโอทำเองก็ได้ง่าย จังจกจำกันได้ครับ ปี หนึ่งก็จะเจอกันทีปีละ ๒๐ ตอน ๓๐ ตอน ก็นำเสนอกันไปนะครับ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา รับชมได้หลายช่องทางปัจจุบัน สมาร์ทโฟน ใครมี แอนดรอยด์อยู่เปิด ก็สามารถใช้แอป ETV ดาวน์โหลดมาแล้วก็ สามารถดูผ่านสมาร์ตโฟนได้เลยแน่นอน พูดถึงสมาร์ตโฟนบนแอน ดรอยด์อย่างเดียวไม่ได้ ยังมี ios ด้วย คือระบบปฏิบัติการจากฝั่ง แอปเปิ้ลนั่นเอง สามารถดาวน์โหลดได้ ก็สามารถติดตามกันได้ หน้าเวปไซด์ของเรามากมาย www.etvthai.tv พูดถึงชื่อรายการนี้ โลกออนไลน์ ยุคนี้สมัยนี้ เป็นเรื่องของ การออนไลน์ทั้งสิ้น อะไรก็ตามที่ทั้งนั้น เครื่องใช้ไฟฟ้าแทบจะทุกอย่างในบ้าน

ภาพ	เสียง
พี่หลาม จิ๊กโก๋ไอที MS หนุ่ย พงศ์สุข หิรัญพฤกษ์	เพราะว่ามีมือถือและคอมพิวเตอร์มันต่อเน็ตได้แล้ว เดียวนี้จอทีวีเป็นสมาททีวี ทีวีต่อเน็ต เดียวนี้ตู้เย็นเป็นสมาท ตู้เย็นรีฟิรจูลเตอร์ก็มีต่อเน็ตได้ ยังไม่แพร่หลายเท่าไร อีกหน่อยเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆในบ้าน ก็ จะเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต จะมีคอนเซ็ปเฮาสมาทโฟนสั่งการการทำงานทุกอย่างเลยเปิดปิดแอร์คำนวณอุณหภูมิ ก็จะใช้อินเทอร์เน็ตเป็นหลักเลย

Video Script

Video Script เป็นผลรวมหรือผลผลิตที่ประกอบด้วย *Concept Structure Content Style Format Opening และ Closing* การพิจารณาไตร่ตรองให้ดีในแต่ละองค์ประกอบ จะส่งผลให้ Video Script นั้น เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและบรรลุเป้าหมายองค์ประกอบข้างต้นรวมกับการเปิดเรื่องที่จับความสนใจของผู้ชมและปิดเรื่องที่สรุปรวมทุกอย่างไว้ได้ จะเป็น Video ที่ประสบผลสำเร็จในการสร้างเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตาม

Concept คือ กลไกตัวสำคัญที่เราจะใช้ในการบอกเรื่องราวแก่ผู้ชม

Structure คือ วิธีการหรือแนวทางที่เราจะใช้บอกเรื่องราวนั้นแก่ผู้ชมในแต่ละกรณีไป โดยพื้นฐานแล้ว Structure ประกอบด้วย

- Beginning
- Middle
- End

หากเป็น video ที่เป็นการให้ข้อมูลหรือ Information Video โครงสร้างอาจจะเป็นดังนี้

- Introduction
- Features
- Testimonials
- Call for Action
- Conclusion

Content คือ เนื้อหาอะไรที่จะบรรจุลงใน script ซึ่งตรงนี้จะต้องมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายที่ทำ video นี้ด้วย

Style คือส่วนที่เกี่ยวข้องกับสีสันและความรู้สึกอารมณ์ที่ปรากฏของ Video หรืออาจเรียกว่า *Tone and look* แบบอย่างหรือ *style* ที่เห็นใช้กันอยู่เช่น

News	Documentary	Video magazine
MTV	Docudrama	Commercials
Infomercial		

Format รูปแบบของ script ที่เขียนขึ้นมาต้องให้มีลักษณะสนองเป้าหมาย ๒ อย่างคือ ประการแรกให้อ่านได้ง่ายเข้าใจง่ายและประการที่สองให้เป็นพิมพ์เขียวของการถ่ายทำ การใส่รายละเอียดลงไปใน script มากๆ ทำให้รบกวนมากกว่าทำให้การผลิตง่ายขึ้น การเขียนเป็น ๒ คอลัมน์ คือส่วนของ audio และ video ให้มีความสัมพันธ์กันในแนวเดียวกัน เรียงกันเรื่อยไป เป็นรูปแบบที่ใช้กันมากในส่วนของการจะลงรายละเอียดมากมายเพียงใด ? ในส่วนนี้ Producers ที่เชี่ยวชาญจะดูที่คำบรรยายหรือส่วนเสียงมากกว่าเขาต้องการเพียงรายละเอียดด้านภาพเพียงกว้างเท่านั้น การแสดงความคิดออกมาเป็นภาพ (visualization) เป็นสิ่งที่ producer จะกำหนดเอง

Opening เป็นส่วนที่สำคัญและมีความหมายที่สุดใน script หากทำ video ความยาวสัก ๑๐ นาที จะให้เวลาสำหรับ opening ๓๐ – ๔๕ sec. ที่จะใช้นำเรื่องเพื่อให้รู้ถึงเนื้อหา แนวคิด และ จับความสนใจของผู้ชมไว้

Closing การปิดเรื่องเป็นสิ่งที่ยากเช่นกันเราจะพบเห็นเสมอในลักษณะที่ “จบไม่ลง” หลายครั้งที่เราพบว่า video นั้นใช้ การหยุดภาพ แล้วขึ้น credit title แต่ในทางการนำเสนอเพื่อการส่งเสริมการขายหรือโฆษณา ต้องปิดให้ได้ในลักษณะเปลี่ยนให้ “ผู้ชม เป็น ผู้ที่เชื่อถือ”

๑. รูปแบบ script

รูปแบบ script สำหรับการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ แบ่งออกได้เป็น ๔ รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

- full script
- semi script
- show format script
- fact sheet script

๑.๑ full script เป็น script ที่ประกอบด้วยบทสนทนา คำบรรยาย และเสียงประกอบอื่นๆ รวมทั้งข้อกำหนดด้านภาพทั้งหมดที่ต้องการให้เกิดขึ้น full script จึงเป็นบทถ่ายทำที่มีความละเอียดสมบูรณ์มากที่สุด

๑.๒ semi script ประกอบด้วย รายละเอียดที่จำเป็นด้านเทคนิค เช่นเกี่ยวกับ graphic เสียงประกอบ แต่จะไม่รวมคำบรรยายและบทสนทนาอย่างสมบูรณ์ script ลักษณะนี้จะใช้เพื่อการนำเสนอ หรือเพื่อการบรรยายเท่านั้น

๑.๓ show format script เป็นรูปแบบ script ง่ายๆ ที่ระบุเฉพาะส่วนที่จำเป็นและสำคัญในการถ่ายทำเท่านั้น script ลักษณะนี้ใช้ประกอบการบรรยาย หรือประเภท variety show เท่านั้น ซึ่งจะบอกลำดับของเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะนำเสนอ ผู้ดำเนินรายการจะดำเนินรายการไปตามลำดับที่กำหนดไว้ รายละเอียดที่ระบุใน script แบบนี้จะมีเพียงคร่าวๆ เช่นระบุคำถามที่ผู้ดำเนินรายการจะถามผู้ร่วมรายการ ซึ่งคำตอบที่ชัดเจนจะไม่มีเขียนลงไว้

๑.๔ rundown or fact sheet รูปแบบ script แบบนี้จะประกอบด้วยรายละเอียดที่จะต้องนำเสนอในรายการ พร้อมกับส่วนที่เป็นจุดสำคัญ script แบบนี้ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการลงเสียงบรรยาย

๒. Storyboards

Storyboard ประกอบด้วยชุดของภาพ sketches ของ shot ต่างๆ พร้อมคำบรรยาย หรือบทสนทนาในเรื่อง จุดประสงค์ประการแรกสำหรับการสร้าง storyboard ก็คือช่วยให้ producer และผู้กำกับ รวมทั้งเจ้าของสินค้าได้เห็นภาพของรายการที่จะถ่ายทำเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นได้ในแต่ละ shot ที่จะดำเนินการสร้าง storyboard ถือเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ (creative) อันเป็นเรื่องสำคัญสำหรับนักโฆษณาที่จะต้องสร้างสรรค์ออกมา และขายความสร้างสรรค์นั้นแก่ลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของงานให้ได้

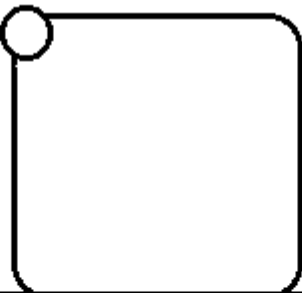
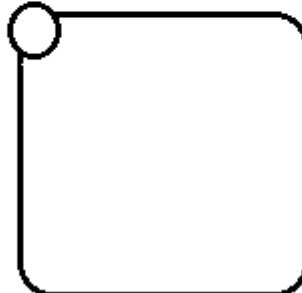
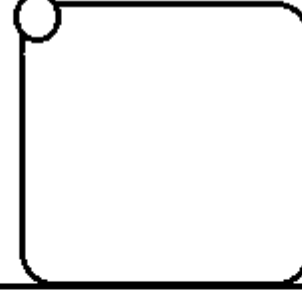
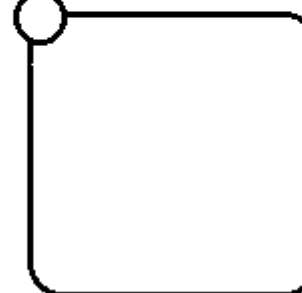
วิธีการที่ดีที่สุดในการจัดทำ storyboard ก็คือการ sketches ภาพก่อน โดยพยายามเล่าเรื่องให้ได้มากที่สุด แล้วจึงเพิ่มคำบรรยายที่จำเป็นลงไป สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือภาพและเสียงต้องให้ไปด้วยกันได้ และในส่วนเสียงนั้น มิใช่มีแต่เพียงคำบรรยาย บทสนทนา ดนตรี เสียงประกอบ ก็ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของเสียงด้วยทั้งสิ้น

วิธีการที่จะสร้าง Storyboard สำหรับการผลิตรายการโทรทัศน์ อาจสรุปเป็นขั้นตอนและข้อพิจารณาดังต่อไปนี้คือ

๑. การสเกตภาพออกมา โดยพยายามให้ภาพนั้นเล่าเรื่องราวให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
๒. พิจารณาไต่เรียงอย่างละเอียด แล้วเพิ่มบทพูด หรือคำบรรยายเข้าไปเท่าที่จำเป็น
๓. บทพูดหรือคำบรรยาย พยายามให้กระชับที่สุด และให้เป็นภาษาพูดจะดีกว่า
๔. พิจารณาดูให้ได้ว่า บทพูดกับภาพที่ปรากฏ เสริมซึ่งกันและกัน หรือไปด้วยกันได้
๕. ต้องระลึกเสมอว่า ในส่วนของเสียงใน Storyboard นั้น มิใช่จะสร้างสรรค์แต่เพียงคำพูด หรือบทบรรยายเท่านั้น หากแต่จะต้องสร้างให้รวมดนตรีและเสียงประกอบไปด้วย

สำหรับการผลิตรายการที่สั้นๆ อย่าง spot โฆษณา เราสามารถถ่ายทำโดยใช้ Storyboard เป็นหลักได้เลย โดยไม่ต้องดูหรือสร้าง Script ขึ้นมา เพราะ Script ก็รวมอยู่ใน Storyboard แล้ว

รูปแบบของ Storyboard จะประกอบไปด้วยสองส่วน คือ ส่วนเสียง กับ ภาพ ดังรูปต่อไปนี้

Audio:		Angle: Shot: Location: Time:
Audio:		Angle: Shot: Location: Time:
Audio:		Angle: Shot: Location: Time:
Audio:		Angle: Shot: Location: Time:
NAME:		PAGE:

๓. ขั้นหลังการผลิตรายการ (Postproduction)

การผลิตรายการโทรทัศน์บางรายการอาจยังไม่มีคุณสมบัติสมบูรณ์ โดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ที่ไม่ใช่การถ่ายทอดสด ซึ่งจะต้องมีการนำรายการที่บันทึกไว้มาทำให้มีความต่อเนื่อง สมบูรณ์ โดยการใช้วิธีการตัดต่อ การผสมเสียง การทำกราฟิก การตรวจสอบ และการร้อยเรียงทั้งภาพ เสียง และข้อความที่จะนำเสนอให้มีความสมบูรณ์ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และแนวคิดของรายการ โดยขั้นตอนหลังการผลิตรายการ มีดังนี้

๑ การตัดต่อหรือลำดับภาพ เป็นการเรียบเรียงภาพที่บันทึกไว้ในลักษณะต่างๆ ให้เกิดความต่อเนื่องกันตามบท โดยการตัดต่อที่นิยมจะเป็นการตัดต่อแบบที่ไม่เป็นเส้นตรง โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่าการตัดต่อแบบนอนลิเนียร์ (Nonlinear) ซึ่งการตัดต่อสามารถทำได้ ๒ แบบ คือ การลงเสียงบรรยายที่บันทึกไว้ก่อนแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการตัดต่อลำดับภาพ ให้ตรงตามคำบรรยายหรือเรียกวิธีการแบบนี้ว่า เป็นการตัดต่อตามเสียง หรือ การตัดต่อเฉพาะส่วนที่เป็นภาพก่อน แล้วจึงบรรยายภายหลังก็ได้ทั้งนี้ ขึ้นกับประสบการณ์และความชำนาญของผู้กำกับรายการหรือผู้ผลิต

๒. การผสมเสียง เป็นการเลือกและนำเสียงจากแหล่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับภาพเหตุการณ์และบทโทรทัศน์ มารวมกันให้เกิดอารมณ์ของรายการ โดยเสียงในรายการประกอบด้วยเสียงหลัก ได้แก่เสียงบรรยาย เสียงของพิธีกร ผู้ดำเนินรายการ วิทยากร ผู้ให้สัมภาษณ์ หรือผู้แสดง และเสียงประกอบ เสียงประกอบคือเสียงที่เกิดขึ้นจากการสร้างหรือเสียงธรรมชาติที่ใช้ในการบอกเหตุการณ์ต่างๆ ตามเรื่องราวที่กำหนดไว้ในบทโทรทัศน์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เสียงฝนตก เสียงฟ้าร้อง เสียงน้ำไหล เสียงนก เสียงรถ ฯลฯ นอกจากนี้เสียงประกอบยังรวมถึงเสียงเพลงหรือดนตรีที่มักใช้เป็นประจำ และใช้ประกอบในรายการเพื่อเป็นการเชื่อมโยงเหตุการณ์เรื่องราวให้มีความราบรื่นต่อเนื่องกัน

๓. การทำกราฟิกประกอบรายการ โดยมากจะอยู่ในรูปแบบของตัวอักษร ภาพลายเส้น แผนภูมิ แผนภาพ เป็นต้น ทั้งนี้การออกแบบกราฟิกจะมุ่งเน้นที่ความงามและความถูกต้อง โดยกราฟิกมักจะเกี่ยวข้องกับการจัดทำชื่อต่างๆ เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อบุคคลต่างๆ สถานที่ หรือการใช้กราฟิกสำหรับประกอบหรือขยายคำอธิบายให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม การจัดทำกราฟิกต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยเสมอ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นชื่อ เพราะหากนำเสนอผิดพลาดอาจทำให้ความหมายผิดหรือเกิดความเข้าใจผิดไปด้วย

๔. การตรวจสอบความถูกต้องของรายการ เป็นการตรวจสอบความถูกต้องในเบื้องต้นส่วนใหญ่เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของการลำดับเนื้อหาตามบท ความสอดคล้องของภาพและเสียงความถูกต้องของกราฟิก เพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้ทันท่วงทีก่อนการเชื่อมเป็นรายการที่สมบูรณ์

๕. การเชื่อมรายการสมบูรณ์ เป็นการผสม (Mix) ส่วนที่เป็นภาพและเสียงเข้าด้วยกันตามบทและเวลาที่กำหนดไว้ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อไป

๑.๔ การประเมินรายการ (Evaluation)

การประเมินรายการเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของรายการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ การประเมินรายการนั้นสามารถกระทำได้ตลอดเวลาหรือตลอดขั้นตอนของการผลิตรายการ โดยการประเมินมักประเมินด้านเนื้อหารายการ การประเมินวิธีการนำเสนอรายการ รวมถึงการประเมินหลังการนำไปใช้หรือเผยแพร่ ที่จะพิจารณาถึงความเข้าใจ ความพึงพอใจ ทัศนคติ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ชม

การผลิตรายการโทรทัศน์นับว่าเป็นการทำงานที่มีความละเอียดอ่อน และมีความซับซ้อน ทั้งในด้านกระบวนการผลิต มีการใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน มีบุคลากรหลายกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ดังนั้น การผลิตรายการโทรทัศน์จึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี นับตั้งแต่วางแผนการทำงานอย่างรอบคอบเป็นขั้นตอน มีการกำหนดตารางเวลาในการทำงาน มีการแบ่งหน้าที่ การประสานงาน และการสื่อสารกันให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจตรงกัน เป็นการลดหรือป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นในการผลิตรายการให้น้อยที่สุดหรือไม่เกิดขึ้นเลย เพื่อให้การผลิตรายการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และตรงตามความต้องการของผู้ชมกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด

๑.๓ ประเภทรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์

(สืบค้นจาก http://www.baanjomayut.com/library_๒/extension-๓/television/๐๙.html)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นิคม ทาแดง และไพฑูรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ (๒๕๕๓, หน้า ๑๔๔-๑๕๕)

อธิบายความรู้ เรื่อง รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ รายการวิทยุโทรทัศน์ที่เป็นที่รู้จักที่นิยมใช้ในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์กันอย่างแพร่หลาย มีดังนี้

๑. รายการพูดคุย (Talk Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่เป็นผู้มาปรากฏตัวเพื่อพูดคุย กับผู้ชม โดยการหยิบยกเอา ประเด็นเกี่ยวกับข่าวสาร ความเคลื่อนไหว เหตุการณ์ สารความรู้ หรือความบันเทิง ที่กำลังอยู่ในความสนใจของผู้ชมรายการมานำเสนอและพูดคุยกับผู้ชมโดยตรง ในสหรัฐอเมริกา นิยมเรียกว่ารายการทอล์กโชว์ (Talk Show) ลักษณะการนำเสนอรายการพูดคุย มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปแต่เดิมจะใช้นำเสนอด้วยการพูดเป็นหลักและมีภาพประกอบเพื่อจะได้ไม่เห็นว่าผู้พูดตลอดรายการ ในระยะหลังเริ่มใช้รูปแบบอื่น ๆ มาผสมผสาน เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนา ฯลฯ การพูดคุยสามารถสอดแทรกความบันเทิง ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงดนตรี แสดงตลก หรือแสดงมายากล เพียงแต่การแสดงเหล่านี้ถือเป็นส่วนประกอบของรายการเท่านั้นโดยที่ถือว่าการพูดคุยเป็นจุดเด่นกว่า รายการพูดคุยจะมีคุณภาพและน่าสนใจยิ่งขึ้นหากผู้ดำเนินรายการหรือผู้ที่ทำหน้าที่พูดคุยกับผู้ชมเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการพูดและการนำเสนอเนื้อหาของรายการ สามารถดำเนินรายการได้อย่างราบรื่นและเป็นธรรมชาติ

๒. รายการสนทนา (Conversational Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่มีคนมาพูดคุยกัน ๒ หรือ ๓ คน โดยมีคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการ หรือดำเนินการสนทนา ส่วนบุคคลที่เหลือจะเป็นผู้ร่วมสนทนา ผู้ดำเนินรายการจะทำหน้าที่นำการสนทนา และคอยควบคุมการสนทนาให้เป็นไปตาม ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของรายการคอยเชื่อมโยงประเด็นการสนทนา เพื่อไม่ให้ผู้ชมเกิดความสับสนกับประเด็นที่สนทนาผู้ดำเนินการสนทนาอาจร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยการพูดคุย

กับผู้ร่วมรายการในขณะเดียวกันก็ต้องคอยพูดคุยกับผู้ชมรายการด้วย โดยเฉพาะในช่วงต้น ที่ต้องเปิดประเด็นการสนทนาและช่วงท้ายที่ต้องสรุปประเด็นการสนทนา รายการสนทนา แตกต่างกับรายการพูดคุยกล่าวคือรายการพูดคุยเป็นการพูดคุยกับผู้ชมโดยตรงในขณะที่รายการสนทนามิใช่เป็นการพูดคุยกับผู้ชมโดยตรง แต่เป็นการสนทนามากันระหว่างผู้ร่วมรายการการนำเสนอรายการสนทนาที่ดีมิใช่เพียงการนำเสนอภาพผู้ร่วมสนทนาโต้ตอบกันไปมาเท่านั้น หากแต่ควรจะต้องมีภาพเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือประเด็นที่กำลังสนทนา มาติดต่อประกอบกับรายการด้วย

๓. รายการอภิปราย (Discussion Programmed) เป็นรูปแบบรายการพูดคุยลักษณะหนึ่ง แต่ไม่ใช่เป็นการพูดคุยกับผู้ชมโดยตรง หากแต่เป็นการพูดคุยระหว่างผู้ดำเนินการอภิปราย หรือผู้ดำเนินรายการกับผู้ร่วมรายการ ซึ่งอาจจะตั้งแต่ ๒-๔ คน ผู้ร่วมรายการมักจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ ความสามารถมีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้ออภิปราย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชิญมาร่วมรายการแต่ละครั้งควรมีความหลากหลายเพื่อให้ผู้ชมจะได้รับรู้ในทรรศนะหรือมุมมองที่แตกต่างกันไป โดยหัวข้อที่หยิบยกมาอภิปรายในรายการ ควรเป็นหัวข้อที่กำลังเป็นที่สนใจ ของสังคมในขณะนั้น ซึ่งผู้จัดรายการ จะต้องเป็นผู้กำหนดขึ้นมา ผู้ดำเนินรายการจะเป็นผู้ทำหน้าที่พูดกล่าวนำถึงหัวข้อที่หยิบยกมาอภิปรายคอยป้อนประเด็นคำถามให้ผู้ร่วมรายการแต่ละคนได้ร่วมแสดงทรรศนะคติและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ละคน อย่างมีกติกาและมารยาทและต้องคอยควบคุมการอภิปรายให้อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่กำหนดไว้ ผู้ดำเนินรายการจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้นำการอภิปรายและสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปราย ในช่วงจังหวะที่เหมาะสมเท่านั้นจะไม่ร่วมแสดงทรรศนะและความคิดเห็นเหมือนรายการสนทนาว่าวัตถุประสงค์ของรายการอภิปรายส่วนใหญ่ต้องการให้เป็นเวทีแสดงทรรศนะหรือความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างผู้ร่วมรายการ หากเป็นรายการอภิปรายที่ถ่ายทอดสด (live) อาจเปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยหัวข้อหรือประเด็นที่อภิปราย มักเป็นเรื่องที่มีสาระทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ไม่เป็นเรื่องไร้สาระ

๔. รายการสัมภาษณ์ (Interview Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่มีบุคคล ๒ คนหรือมากกว่ามาร่วมพูดคุยซักถามปัญหา ข้อสงสัย หรือชี้แจงข้อเท็จจริง ตามหัวข้อที่กำหนดในแต่ละรายการ โดยมีผู้ดำเนินรายการ ๑ คน ทำหน้าที่สัมภาษณ์หรือซักถาม และผู้ร่วมรายการหรือผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ตอบหรือชี้แจงข้อเท็จจริงต่อข้อคำถาม ซึ่งอาจจะมีจำนวนมากกว่า ๑ คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเวลาและขอบข่ายเนื้อหาของหัวข้อที่สัมภาษณ์ว่ามีมากน้อยเพียงใด

๕. รายการสาธิตและทดลอง (Demonstration and Experimental Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอด้วยการอธิบายกรรมวิธี เทคนิค วิธีการ กระบวนการ และขั้นตอน หรือรายละเอียดอื่น ๆ ของการกระทำหรือการประดิษฐ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยการนำเสนอภาพและเสียงประกอบการสาธิตและทดลองในแต่ละเทคนิค แต่ละวิธีการหรือแต่ละขั้นตอนที่เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติหรือทำได้จริง เช่น การสาธิตการเสริมสวย การทำผม การแต่งหน้า การสาธิตการปรุงอาหาร การสาธิตการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

๖. รายการข่าว (News Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเหตุการณ์ เรื่องราว ข้อเท็จจริง หรือข้อคิดเห็น ที่น่าสนใจ มีความสดใหม่ มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ หรือมีองค์ประกอบข่าวอื่น ๆ โดยใช้วิธีการนำเสนอทั้งในลักษณะของการประกาศ การอ่านคำบรรยาย ข่าวประกอบภาพโดยผู้ประกาศข่าว การรายงานพิเศษหรือการสัมภาษณ์ โดยผู้สื่อข่าว หรือผู้รายงานข่าว ในสถานที่จริง หรือลักษณะอื่น ๆ

๗. รายการสารคดี (Documentary Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอ เรื่องราว ที่เป็นจริงหรือมีพื้นฐานอยู่บนข้อเท็จจริง ไม่ใช่จากเรื่องที่แต่งขึ้นหรือจากนวนิยาย หรือจาก จิตนาการ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ผูกพันกับเหตุการณ์และบุคคลจริง เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับมนุษย์ อย่างไรก็ดีตามแม้จะเป็นการนำเสนอเรื่องจริง แต่การนำเสนอจะต้องมีลักษณะสร้างสรรค์ไม่ใช่ ลอกเลียนแบบจากของจริงทั้งหมดโดยไม่มีการตกแต่ง การนำเสนอเนื้อหาสาระ ในรายการสารคดี โดยทั่วไป อาจเสนอด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการโดยไม่มีผู้ดำเนินรายการปรากฏตัวเพื่อ คอยพูดเกริ่นนำหรือเชื่อมโยงรายการ หรืออาจมีผู้ดำเนินรายการปรากฏตัวและทำหน้าที่พูดนำเข้าสู่ รายการ คอยพูดเชื่อมโยงรายการในแต่ละช่วงแต่ละตอน และคอยพูดสรุปในช่วงท้ายของรายการ

๘. รายการละคร (Drama Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเรื่องราว โดยใช้การแสดงตามบทบาทในเรื่องราวที่แต่งขึ้นหรือดัดแปลงจากเรื่องจริง เพื่อสื่อความหมาย เกี่ยวกับสาระ ข้อคิด คติเตือนใจ และความบันเทิงไปสู่ผู้ชมรายการ โดยอาศัยองค์ประกอบและเทคนิค ทางการละคร ศิลปะการแสดง เทคนิคการถ่ายทำ การตัดต่อลำดับภาพ และการให้เสียงดนตรีและ เสียงประกอบ เพื่อให้เรื่องราวมีความสมจริงสมจัง ผู้ชมชมแล้วมีอารมณ์ร่วม และเกิดความรู้สึกคล้อย ตาม

๙. รายการสาระละคร (Docudrama Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่ นำเสนอโดยอาศัยรูปแบบสารคดีผสมผสานกับรูปแบบละคร เป็นนำเอารูปแบบของละครมาใช้เพื่อสื่อ ความหมายถ่ายทอดสาระความรู้ หรือสะท้อนปัญหาต่าง ๆ โดยการผูกเรื่องราวเป็นละครที่สะท้อนให้ ผู้ชมตระหนักและรับรู้ถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และอาจรวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ๆ และมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ทำหน้าที่เกริ่นนำ อธิบายหรือขยายสาระ และสรุปประเด็น

๑๐. รายการเพลง (Music Programmed) เป็นรายการที่นำเสนอเพลงหรือการแสดง ดนตรี ซึ่งสามารถจัดนำเสนอในลักษณะเป็นเพลง ที่มีภาพประกอบเป็นเรื่องราวตามเนื้อหาของเพลง ที่เรียกว่ามิวสิก วิดีโอ (Music Video) หรือเป็นการจัดแสดงดนตรีที่เรียกว่าการแสดงคอนเสิร์ต ซึ่ง อาจจะเป็นการบันทึกเทปโทรทัศน์ไว้ล่วงหน้าก่อนออกอากาศแพร่หลาย หรือเป็นการถ่ายทอดสด โดยมีพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเป็นผู้พูดเปิดนำรายการ พูดเชื่อมโยงเข้าสู่เพลงหรือการแสดงดนตรีของ นักร้อง และพูดปิดรายการ

๑๑. รายการนิตยสาร (Magazine Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอ เนื้อหาสาระที่หลากหลาย ซึ่งอาจจัดแบ่งเป็นเรื่อง ย่อยต่างกันไปหลาย ๆ เรื่อง แต่ละเรื่องจะเป็นแนว เดียวกันหรือต่างแนวกันก็ได้ และใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายในรายการเดียวกัน เช่น อาจเริ่ม ด้วยรายการเพลง สลับด้วยรายการสัมภาษณ์ รายการสารคดี รายการสนทนา หรือรายการละคร แต่สิ่งสำคัญของรูปแบบนิตยสารก็คือ การเชื่อมโยงหรือการร้อยเรียงแต่ละเรื่องย่อยหรือแต่ละตอนให้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสอดคล้องและกลมกลืนกัน

๑๒. รายการปิกนิกกะ (Variety Programmed) หรือที่นิยมเรียกว่ารายการวาไรตี้ (variety) เป็นรูปแบบรายการที่มุ่งเน้นนำเสนอความบันเทิง หลายเรื่อง หลายรส โดยใช้รูปแบบการนำเสนอ ที่หลากหลายคล้าย ๆ กับรายการนิตยสารต่างกันเพียงรายการ ปิกนิกกะไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยง หรือร้อยเรียงแต่ละช่วงแต่ละตอนของรายการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รายการปิกนิกกะจึงมีความหลากหลายทั้งในด้านเนื้อหารายการ และรูปแบบการนำเสนอด้วยความมุ่งหวังที่จะสร้างความพึงพอใจ สร้างความสนุกสนานบันเทิงใจ ให้กับกลุ่มผู้ชมรายการที่มีความชอบแตกต่างกัน รูปแบบรายการที่มักปรากฏในรายการปิกนิกกะได้แก่ รายการแสดงดนตรีและร้องเพลง รายการแสดงตลกหรือละครตลกเบาสมองรายการสัมภาษณ์นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง พร้อม การแสดงความสามารถพิเศษ ฯลฯ และองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างสรรค์รายการปิกนิกกะก็คือพิธีกรประจำรายการผู้ทำหน้าที่เหมือนตัวแทนของผู้ชมรายการ ซึ่งจะต้องเป็น ผู้ที่มีความสามารถในการนำเสนอมิให้ว่ทวีปดี แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเก่งและมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย

๑๓. รายการเกมโชว์ (Game Show Programmer) เป็นรูปแบบรายการที่จัดให้มีการแข่งขันกันระหว่างผู้ร่วมรายการด้วยการเล่นเกม หรือตอบปัญหาที่ผู้จัดรายการกำหนดขึ้นภายใต้เงื่อนไข ของกฎและกติกาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เกมหรือกิจกรรมที่จัดอาจเป็นการแข่งขันทางร่างกาย หรือ ใช้สติปัญญาระหว่างผู้เข้าร่วมแข่งขัน ฝ่ายชนะจะได้รับรางวัลเป็นเงินหรือของรางวัลที่มีมูลค่าจำนวนมาก ในขณะที่ผู้แพ้จะได้รับเงินหรือของรางวัลตอบแทน โดยมีพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเป็นผู้อธิบายชี้แจงกติกาคอยดำเนินการและควบคุมการแข่งขัน ให้เกิดความสนุกสนานและยุติธรรม ในกรณีที่เป็นการแข่งขันตอบปัญหาโดยตรงอาจเรียกว่าเป็นรายการตอบปัญหา (Quiz Programmed) ซึ่งมักเป็นการทดสอบความรู้หรือเชาว์ปัญญาในเรื่องต่าง ๆ

๑๔. รายการสปอต (Spot Programmed) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเนื้อหาสาระที่ผ่านกระบวนการผูกเรื่องและเรียบเรียงให้สั้นกะทัดรัด และใช้ศิลปะการนำเสนอด้วยภาพและเสียง ที่สอดคล้อง และกลมกลืนกับเนื้อหาสาระโดยใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น ๓๐-๖๐ วินาที วัตถุประสงค์ของการนำเสนอในรูปแบบสปอตวิทยุโทรทัศน์ก็เพื่อจะตอกย้ำซ้ำเตือน ด้วยการออกอากาศแพร่ภาพบ่อยครั้ง เช่น สปอตประชาสัมพันธ์ สปอตโฆษณา หรือสปอตรณรงค์ในเรื่องราวหรือประเด็นปัญหาหนึ่งของสังคมซึ่งผู้รณรงค์ต้องการโน้มน้าวหรือชักจูงใจ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ และร่วมมือกันปฏิบัติตาม

บทบาทในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์

การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ (Television Program Creation) (ชยพล สุทธิโยธิน, ๒๕๔๘, น.๕) หมายถึง กระบวนการคิดและวางแผนในการผลิตอย่างเป็นระบบตั้งแต่ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการผลิต กลุ่มเป้าหมาย การนำเสนอรายการ ตลอดจนการวิเคราะห์สถานการณ์และความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถผลิตรายการให้มีความเหมาะสมมากที่สุด

๑. บทบาทด้านการจัดระบบงาน

เนื่องจากการผลิตรายการโทรทัศน์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และมีเทคนิคการจัดการที่มีรายละเอียดอย่างหลากหลาย ทำให้การจัดระบบงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การจัดระบบงานเริ่มต้นจากการเขียนวิธีการปฏิบัติการ (Program Treatment) ซึ่งเป็นรายละเอียดของงานทั้งหมด เพื่อเป็นแนวทางแก่การปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายได้ทราบ ตลอดจนเป็นการวางแผนที่มีความชัดเจนเพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่วางไว้

๒. บทบาทด้านธุรกิจ

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้อำนวยการผลิต นอกจากการบริหารคนและบริหารงานแล้ว ผู้อำนวยการผลิตยังมีบทบาทในการบริหารด้านธุรกิจ อันได้แก่ การประมาณงบประมาณในการผลิตทั้งในส่วนของการสร้างสรรค์รายการ และการผลิตรายการทั้งหมด

นอกจากนี้ ยังต้องมีการเข้าใจในเรื่องของลิขสิทธิ์ หรืออื่น ๆ ที่ได้รับการคุ้มครองด้วยกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งในการนำมาใช้นั้น ผู้อำนวยการผลิตจะต้องได้รับการอนุญาตอย่างถูกต้องทุกครั้ง

การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์เป็นสิ่งสำคัญในการผลิตรายการโทรทัศน์ที่จะทำใหัรายการตอบสนองความพึงพอใจและให้ความสุขแก่ผู้ชมได้ ทำให้การสร้างสรรค์รายการมีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ ดังต่อไปนี้ (ชยพล สุทธิโยธิน, ๒๕๔๘, น.๗)

๑. สร้างความน่าสนใจให้กับรายการ (Interesting) รายการที่ได้รับการออกแบบจัดวางการนำเสนอเป็นอย่างดี ที่มีทั้งการดึงดูดความสนใจด้วยวิธีต่าง ๆ การกระตุ้นความคิดและอารมณ์ที่ทำให้ผู้ชม เกิดอารมณ์ร่วม ทั้งในช่วงที่ขึ้นสูง ลงต่ำ เกิดความตึงเครียด การผ่อนคลายเป็นระยะ และการสอดแทรกสาระความรู้อย่างกลมกลืน จะช่วยให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยากติดตามอย่างต่อเนื่องโดยไม่รู้สึกเบื่อหน่าย

๒. แรงจูงใจในการชมรายการ (Motivation) แรงจูงใจในการรับชมจะสามารถควบคุมความรู้สึกในการรับชมรายการจนจบ หากมีการสร้างสรรค์ที่ดี มีแรงจูงใจอย่างต่อเนื่อง จะช่วยดึงดูดให้ผู้ชมไม่เปลี่ยนช่องรายการ

๓. สร้างการมีส่วนร่วมกับรายการ (Participation) รายการโทรทัศน์ที่ได้รับการสร้างสรรค์ที่ดีมักพยายามให้ผู้ชมมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีทั้งการมีส่วนร่วมทั้งทางตรง เช่น การส่งข้อความสั้น (SMS) เพื่อแสดงความคิดเห็น การโหวต การทายผล และการมีส่วนร่วมทางอ้อม เช่น การเอาใจช่วยในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

๔. ทำให้การถ่ายทอดเนื้อหามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Convey Message) การถ่ายทอดเนื้อหาจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอด้วยแง่มุมต่าง ๆ และการเล่าเรื่องที่ น่าสนใจ จะช่วยให้ผู้ชมเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการสื่อสารเป็นไปได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕. ทำให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปอย่างสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย (Exciting) โทรทัศน์มักใช้ในการหาความบันเทิงมากกว่าการหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจากห้องเรียนที่ทำงานหรือสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว การนำเสนอความรู้ต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบที่ดีเพื่อให้เกิดความน่าตื่นเต้น เร้าใจ เปลี่ยนจากสิ่งที่น่าเบื่อเป็นสิ่งที่น่าติดตามได้

๖. ตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชม (Audience Needs Satisfaction) การรับชมโทรทัศน์เป็นอีกวิธีหนึ่งในการพักผ่อนหย่อนใจและการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้ชมจึงต้องการความตื่นเต้น เศร้าโศก สงสาร เห็นใจ ตลอดจนความรู้สึกอีกheim กล้าหาญ เพื่อนำมากระตุ้นให้เกิดพลังในการต่อสู้ชีวิตต่อไป

๗. สร้างคุณค่าให้กับเนื้อหา (Add Value) การนำเสนอข้อมูลที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป มาผ่านการออกแบบสร้างสรรค์ ย่อมทำให้เกิดความน่าสนใจ มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ทั้งมูลค่าเพิ่มทางวิชาการและทางด้านเศรษฐกิจ

๘. พัฒนาทักษะการรับรู้ของผู้ชมรายการ (Audience Perception) การได้รับชมรายการที่มีความสร้างสรรค์ย่อมทำให้เกิดความรู้ เสริมสร้างสติปัญญา ที่ทำให้ผู้ชมเกิดความคิดตามเรื่องที่น่าสนใจ เช่น ความผิดชอบชั่วดี ความรับผิดชอบต่อสังคม ความยับยั้งชั่งใจ เป็นต้น

๙. การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ผู้อำนวยการผลิตควรทราบเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์การนำเสนอรายการโทรทัศน์ (ชยพล สุทธิโยธิน, ๒๕๔๘, น.๑๔)

๑.๔ หลักการ จุดมุ่งหมายของคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์

๑.๔.๑ หลักการ

ในการผลิตรายการโทรทัศน์นับว่าเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน และมีบุคลากรเป็นจำนวนมากในการผลิตรายการ จึงจำเป็นต้องมีผู้ควบคุมศูนย์กลางการผลิตรายการโทรทัศน์ ตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตจนกระทั่งรายการออกอากาศ นอกจากนี้ ยังต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ในการคัดเลือกผู้ร่วมงานในการผลิตที่ประกอบด้วยบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ หลายตำแหน่งที่รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งบุคคลที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการผลิตทั้งหมด คือ ผู้อำนวยการผลิตหรือโปรดิวเซอร์ (Producer) (ศศิกร ฉันทเศรษฐ์, ๒๕๔๗, น.๒๒)

๑.๔.๒ จุดมุ่งหมายของคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์

คู่มือ หมายถึง เอกสารที่ให้ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีการอธิบายขั้นตอนและวิธีการใช้อย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดของข้อมูลแบ่งเป็นส่วน ๆ เพื่อแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ผู้ใช้งานสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพตามที่ผู้จัดทำกำหนดไว้ (สืบค้นจาก <http://www.newnaew.net/handbook๒/๕๖-handbook๒.html>)

หนังสือคู่มือ เป็นหนังสืออ้างอิงประเภทหนึ่งที่จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องราว และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคล, เหตุการณ์แนวโน้มเฉพาะด้านซึ่งอาจเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจด้านใดด้านหนึ่ง หรือเรื่องในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะอย่างกว้าง ๆ โดยให้รายละเอียดของเรื่องราวนั้นอย่างสั้น ๆ กระชับรัด เพื่อผู้อ่านจะได้ใช้เป็นคู่มือศึกษาเรื่องที่สนใจได้เป็นอย่างดี หรืออาจใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานและใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหาข้อเท็จจริงที่จะตอบคำถามในเรื่องราวหนึ่ง ๆ ได้โดยรวดเร็ว (สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/๒๓๓๘๖๐>) ในการจัดทำคู่มือนี้ขึ้น มีจุดมุ่งหมาย คือ

- ๑) เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- ๒) เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในที่จะการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์โดยใช้คู่มือ
- ๓) เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นแนวทางในการนำคู่มือไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้
- ๔) เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอน นักเรียนและประชาชนทั่วไป
- ๕) ใช้อธิบายจุดประสงค์และโครงสร้างองค์กร
- ๖) สร้างความประทับใจให้แก่บุคคลทั่วไป ให้มีความมั่นใจมากขึ้น
- ๗) ใช้อธิบายรายละเอียดของกระบวนการ
- ๘) เป็นพื้นฐานสำหรับการใช้ในการทบทวนและติดตามผล

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้คู่มือ

๒.๑ การเรียนรู้โดยใช้คู่มือเป็นสื่อ

นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗
(สำนักงาน กศน. ๒๕๕๗: ๓๔-๓๖)

นโยบายต่อเนื่องด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- พัฒนาสถานีวิทยศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการออกอากาศให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยขยายเครือข่ายการรับฟังให้สามารถรับฟังได้ทุกที่ ทุกเวลา ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ
- พัฒนาสถานีวิทยโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และการออกอากาศให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเพิ่มช่องทางให้สามารถรับชม ได้ทั้งระบบ Ku – Band และ C – Band และทางอินเทอร์เน็ต พร้อมทั้งจะรองรับการพัฒนาเป็นสถานีวิทยโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสาธารณะ (Free ETV)
- พัฒนารายการวิทยุเพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาให้เชื่อมโยงและตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนและกระจายโอกาสทางการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั่วประเทศ
- เสริมสร้างโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพสามารถพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร โดยจัดให้มีการผลิตรายการพัฒนาอาชีพเพื่อการมีงานทำ รายการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน รายการดิวงษ์เติมเต็มความรู้ ฯลฯ เผยแพร่ทางสถานีวิทยศึกษา สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และสถานีวิทยโทรทัศน์สาธารณะ และทางอินเทอร์เน็ต

- ผลิตและเผยแพร่สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายทั่วไปและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อคนพิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลและการศึกษาตลอดชีวิต
- พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายให้สามารถผลิต เผยแพร่ ร่วมพัฒนา และใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- พัฒนาระบบการให้บริการสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ได้หลายช่องทาง ทั้งทางอินเทอร์เน็ต และรูปแบบอื่นๆ เช่น Application บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และ Tablet , DVD , CD และ MP๓ เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกใช้บริการเพื่อเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ได้ตามความต้องการ
- สำรวจ วิจัย และติดตามประเมินผลด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาใช้ในการพัฒนางานให้มีความถูกต้อง ทันสมัยและสามารถส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริง

การศึกษาตามอัธยาศัย

(สืบค้นจาก http://mediathailand.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๕/blog-post_๔๖๐.html)

การศึกษาตามอัธยาศัย ไม่ใช่ของใหม่ แต่เป็นการศึกษาที่มีมาตั้งแต่มนุษย์เกิดขึ้นในโลก มนุษย์เรียนรู้จากธรรมชาติ เช่นในสังคมเกษตรกรรมมนุษย์เรียนรู้การหนีภัยจากธรรมชาติ และการหาอาหาร การทำสวนครัวจากพ่อแม่ หรือสมาชิกในครอบครัว แต่ในสังคม อุตสาหกรรม มนุษย์เรียนรู้มากขึ้นจากการติดต่อค้าขาย การอ่านการเขียน การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้ต้องแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา

ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.๒๕๕๑ ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ว่า

“การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน ของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ ได้นิยาม การศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ว่า **“การศึกษาตามอัธยาศัย”** เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง วิธีการที่หลากหลายที่นำไปสู่การเรียนรู้จากเกิดขึ้น โดยการถูกผลักดันให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสนทนา เกี่ยวข้องกับการสำรวจ และขยายประสบการณ์ โดยไม่อาจทำนายล่วงหน้าได้ เป็นสิ่งที่บังเอิญเกิดขึ้นอุบัติเหตุ (วิศนี ศิลตระกูล และอมรา ปฐกัญญ์บุรณ์, ๒๕๔๔: ๒-๓)

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งยังไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ๒๕๓๘: ๘๓)

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน (๒๕๔๔) ให้นิยามการศึกษาตามอัธยาศัยว่า เป็นการ จัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุน สื่อ แหล่งความรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคล ได้เรียนรู้ตามความสนใจ

ปฐม นิคมานนท์ (๒๕๓๒ : ๑๑๒) ให้ความหมายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลได้เสริมสร้าง เจตคติ ค่านิยม ทักษะ และความรู้ต่างๆ ในสภาพแวดล้อม เช่น การเรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน จากการทำงาน การเล่น จากตลาด ร้านค้า ห้องสมุด ตลอดจนเรียนรู้จาก สื่อมวลชนต่างๆ ตัวอย่าง เช่น เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและคำศัพท์ต่างๆ จากบ้าน เด็กหญิงเรียนรู้วิธีทำกับข้าว การเลี้ยงน้อง การจัดบ้านเรือน การอบรมสั่งสอน และการสังเกตจากมารดา เด็กผู้ชายเรียนรู้ด้านอาชีพจากบิดา เรียนรู้การเฝ้าดูและสังเกตธรรมชาติ หรือ แม้แต่การค้นพบสิ่งต่างๆ โดยบังเอิญ หรือเรียนรู้โดยไม่ได้ตั้งใจเป็นต้น

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ และคณะ (๒๕๔๔ : ๓๓-๓๔) ให้นิยามการศึกษาตามอัธยาศัยว่า เป็นการ จัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุนสื่อ แหล่งความรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความ สนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม นักการศึกษาคนสำคัญ ชื่อ Coombs และ Ahmed (๑๙๗๔) ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลแสวงหาและรับความรู้ ทักษะ ทักษะทัศนคติความเข้าใจที่กระจำจืดที่เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และการแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวบุคคล (La Belle, ๑๙๘๒:๑๖๑)

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากสถานการณ์ที่ผู้เรียนหรือแหล่งความรู้ อย่างใดอย่างหนึ่ง มีเจตจำนงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ไม่ใช่ทั้งสองปัจจัยเกิดตรงกัน (Evan, ๑๙๘๑: chapter II)

รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีรูปแบบการศึกษา หรือการเรียนรู้ที่ตายตัว ไม่มีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดกรอบกิจกรรม หรือขอบข่ายสาระการเรียนรู้ การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความต้องการ และแรงจูงใจใฝ่รู้ของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม เราสามารถจัดกิจกรรม เพื่อเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้ ดังนี้

๑. จัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน การเรียนรู้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ พิพิธภัณฑ์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดกลุ่มเสวนา หรือการอภิปราย กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และความรู้ต่างๆ ฯลฯ

๒. ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ สนับสนุนสื่อแก่หน่วยงานและแหล่งความรู้ต่างๆ

๓. ส่งเสริมให้หน่วยงานเครือข่ายจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ห้องสมุดในสถานที่ราชการ สถานประกอบการ ฯลฯ

๔. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนากลุ่มต่างๆ ตามความต้องการ และความสนใจ เช่น กลุ่มดนตรี กลุ่มสิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชน ฯลฯ

หลักการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

- จัดให้สนองกลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศและวัย ตามความสนใจ และความต้องการ
- จัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต
- จัดโดยวิธีหลากหลายโดยใช้สื่อต่างๆ
- จัดให้ยืดหยุ่น โดยไม่ยึดรูปแบบใดๆ
- จัดให้ทันต่อเหตุการณ์
- จัดได้ทุกกาลเทศะ
- จัดบรรยากาศ สถานการณ์ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาตามอัธยาศัย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ที่เติมเต็มความต้องการของมนุษย์ที่แสวงหา ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ นอกเหนือการเรียนในระบบโรงเรียน โอกาสของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้ ในทุกเวลา ไม่จำกัดสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อต่างๆ (อาทิ รายการวิทยุ โทรทัศน์กระจายเสียง ภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ CD-DVD แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต)

๒.๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้คู่มือเป็นสื่อ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เอกรินทร์ สีมหาศาล (๒๕๔๕ : ๓๖๒ อ้างถึงใน มหิศร เปาะชู ,๒๕๕๑ : ๒๗)

กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสอนและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงสภาพผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ สิ่งแวดล้อมและความต้องการเป็นหลัก ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ทักษะการจัดการของผู้สอนและผู้เรียนที่เกื้อกูลกันผู้สอนต้องวิเคราะห์ สาระสำคัญของการเรียนรู้เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม และให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดผลการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ชีวิตจริงได้ พระราชบัญญัติแห่งชาติจึงกำหนดไว้ว่าการเรียนรู้จะต้องเน้นให้เกิดความสมดุลทั้ง ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านคุณธรรม
๒. ด้านความรู้
๓. ด้านกระบวนการเรียนรู้
๔. ด้านการบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรที่ถูกกำหนดเป็นแบบแผนการเรียน ได้แก่ การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การแบ่งกลุ่มนักเรียน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอันเกี่ยวกับการเรียน การสอน โดยเฉพาะสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐยังต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อที่ใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เช่นเดียวกับ ธีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (๒๕๒๙ : ๑๑๐ อ้างถึงใน สุธรรม เดชนครินทร์ , ๒๕๔๔ : ๓๐) เชื่อว่าการจัดทำตารางสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงห้องเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยเฉพาะห้องเรียนเฉพาะ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องเรียนทฤษฎี แผนกวิชาต่างๆ จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนในตอนเช้าและตอนบ่าย ทั้งต้องคำนึงถึงชั่วโมงทำการสอนของครูที่สอนติดต่อกันหลายๆชั่วโมง เป็นการทำงานหนักน่าเบื่อหน่ายอีกด้วย ส่วนพัชรีย์ สว่างทรัพย์ (๒๕๓๖ : ๒๒ อ้างถึงใน สุธรรม เดชนครินทร์ ,๒๕๔๔ : ๓๑) ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดคุณภาพไว้ดังนี้

๑. จัดทำแผนการเรียนและโปรแกรมการเรียน ควรจัดทำไว้ให้ครบทุกภาคเรียนและหลายแผนการเรียนในแต่ละสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียน

๒. การจัดทำตารางเรียน ซึ่งหมายถึง ตารางเรียนประจำตัวนักเรียน นักศึกษา ซึ่งแต่ละคนจะต้องมีไว้ตามโปรแกรมการเรียนของนักเรียนนักศึกษาเอง ในแต่ละภาคเรียน การจัดทำตารางเรียนจะเชื่อมโยงถึงตารางการใช้ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน และตารางสอนประจำตัวครู การจัดครูสอน สถานศึกษาควรเตรียมการล่วงหน้า โดยวิธีสำรวจความพร้อมของครูก่อนที่จะจัดครูเข้าสอน สถานศึกษาควรเตรียมการล่วงหน้า โดยวิธีสำรวจความพร้อมของครู ก่อนที่จะจัดครูเข้าสอน เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจและประสบการณ์ตรงกับรายวิชาที่สอนนั้น

๓. การใช้สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนควรใช้รูปสื่อผสม คือการใช้ตำราเรียนควบคู่กับอุปกรณ์ช่วยสอน เอกสารอ้างอิง หรือหนังสือประกอบการเรียนอื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารทางอาชีพและธุรกิจ ควรมีไว้ให้มากที่สุดในห้องสมุด อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ศึกษาประเภทวีดีทัศน์ คาสเซตเทปจัดทำไว้ให้พร้อม

๔. การวัดผลและประเมินผล การสอนกับการวัดผลประเมินผลเป็นกิจกรรมที่แยกกันไม่ได้ เมื่อใดมีการสอนย่อมต้องมีการวัดผล เพราะการวัดผลทุกครั้งผู้เรียนแต่ละคนย่อมเรียนรู้ได้แตกต่างกัน การวัดผลจึงต้องทำหน้าที่ติดตามผลการเรียนการสอนทุกครั้งไป

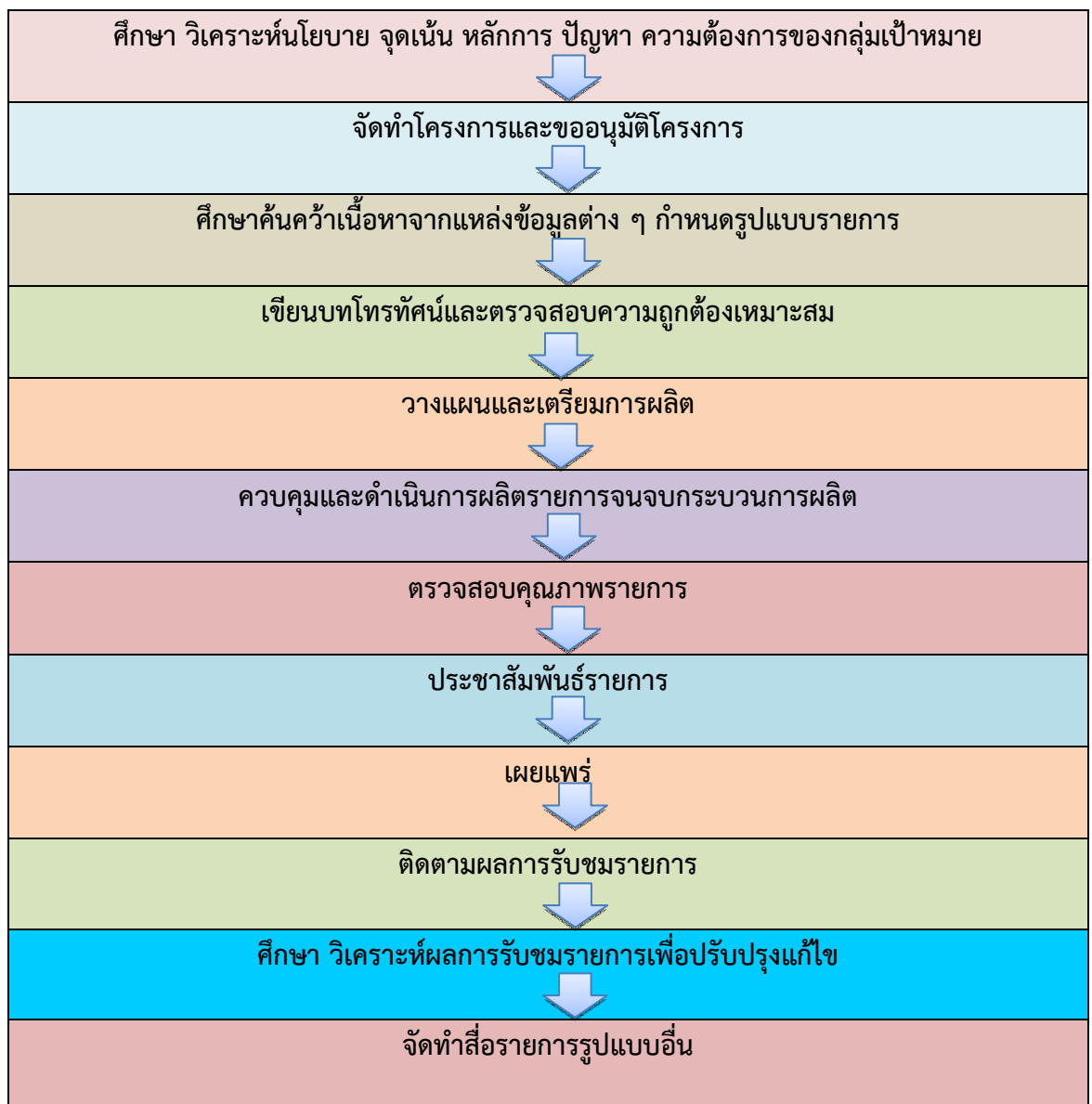
สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ถูกกำหนดเป็นแบบแผนการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การแบ่งกลุ่มนักเรียน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอันเกี่ยวกับการเรียน การสอน ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อที่ใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมีการวัดผลประเมินผล (สืบค้นจาก <http://www.kroobannok.com/blog/๓๙๘๓๙>)

บทที่ ๓

การผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” โดยใช้คู่มือ

การผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” โดยใช้คู่มือ เป็นกระบวนการการแสวงหาความรู้สำหรับการผลิตและพัฒนาสื่อด้วยรูปแบบต่าง ๆ โดยผู้สอนและผู้เรียนสามารถศึกษาวิธีการในรูปแบบหลากหลาย สามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ โดยใช้คู่มือเล่มนี้เป็นสื่อในการศึกษา มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการ

ขั้นตอนสำหรับการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” โดยใช้ คู่มือ

ขั้นที่ ๑ ศึกษา วิเคราะห์นโยบาย จุดเน้น หลักการ ปัญหา ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการโลกออนไลน์ จะต้องศึกษา รายละเอียดเนื้อหาข้อมูลภาพรวมของรายการว่าจะนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้ด้านเทคโนโลยี ทั้งทางด้านซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ Gadget ต่างๆ เช่น Smartphone Tablet wearable computer และ Application ต่างๆ ในแง่มุมใด ครอบคลุมเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของกลุ่มเป้าหมายและให้ประโยชน์ต่อผู้ชมรายการเพียงใด โดยศึกษาค้นคว้าทั้งจากเอกสารต่าง ๆ จากบุคคล หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่อประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบันที่กำลังเผยแพร่เพื่อให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี บนโลก Social network รายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์จัดทำเป็นภาพรวมของเนื้อหาที่จะผลิต รายการ “โลกออนไลน์” ให้มีคุณภาพ มีความสร้างสรรค์พัฒนาในด้านการนำเสนอ และมีรูปแบบเฉพาะตัว เพื่อให้เป็นที่น่าสนใจ ติดตามชม และถ่ายทอดสาระประโยชน์ให้มากที่สุดต่อกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ ๒ จัดทำโครงการและขออนุมัติโครงการ

เมื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และแผนการปฏิบัติงานได้แล้ว จึงจัดทำโครงการเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อขออนุมัติโครงการจัดทำรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการ โลกออนไลน์ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงดำเนินการผลิตรายการในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ ๓ ศึกษา ค้นคว้าเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ กำหนดรูปแบบรายการ

โดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี คือ นายพงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ (หนู่ย) ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ และไอที จากรายการโทรทัศน์ไอที “แบไต๋ไฮเทค” (Nation Channel) บริษัท Show No Limit นายศุภเดช สุทธิพงศ์คณาสัย พิธีกรรายการแบไต๋ ไฮเทค อุปนายกสมาคมผู้ดูแลเว็บไทย ผู้ก่อตั้ง Freeware.in.th เว็บแนะนำซอฟต์แวร์แจกฟรีไม่ผิดกฎหมาย เพื่อคนไทยและนายที่รัก บุญปรีชา สมฐานาม พี่หลาม จิกโก้อีที พิธีกรรายการไอที แบไต๋ไฮเทค ที่มีประสบการณ์ทาง ด้านไอที มากกว่า ๑๕ ปี เชี่ยวชาญเรื่อง ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ แอป คอมพิวเตอร์

สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และอุปกรณ์ไอที Gadget ต่างๆ มีข้อมูลข่าวสารในแวดวงไอทีที่อัดแน่น และอัปเดตข้อมูลทันสมัยตลอดเวลา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การผลิตรายการ และกำหนดเนื้อหาของรายการในแต่ละตอนว่าจำนวนรายการเป้าหมายทั้งหมด ๒๐ ตอน นั้น ควรจะเสนอเนื้อหาใดเป็นหลักให้ครอบคลุมความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน และเป็นเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของผู้ชม เพื่อจัดอยู่ในช่วงสนทนาซึ่งเด่นที่สุดของรายการ ส่วนเนื้อหาในช่วงอื่น ๆ ก็พิจารณาจัดตามหัวข้อของแต่ละช่วงตามความเหมาะสม จากนั้นจึงทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำเป็นบทโทรทัศน์ของแต่ละช่วงในรายการแต่ละตอน

ขั้นที่ ๔ เขียนบทโทรทัศน์และตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

การเขียนบทโทรทัศน์จากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ศึกษา โดยให้มีรูปแบบการนำเสนอรายการตามที่กำหนดไว้ โดยในการจัดทำบทโทรทัศน์ รายการ “โลกออนไลน์” อาจแตกต่างกันในแต่ละช่วง แต่ทั้งหมดจะถูกจำกัดอยู่ในรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่เคร่งเครียดมากนัก บทโทรทัศน์และเนื้อหาของรายการจะแสดงออกในรูปแบบการสนทนาอย่างสนุกสนาน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากพิธีกรที่มีความเชี่ยวชาญ และชำนาญอีกทั้งยังมีบุคลิกภาพเป็นกันเองกับผู้ชมแล้ว เนื้อหาสาระหรือบทโทรทัศน์ยังมุ่งให้สาระความรู้ ความเข้าใจวิธีการแก้ปัญหาแก่ผู้ชมด้วย ท่าทางที่สบายและเป็นกันเองกับผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ซึมซับเรื่องราวต่าง ๆ จากทุกช่วงของรายการด้วยความเพลิดเพลิน

ขั้นที่ ๕ วางแผนและเตรียมการผลิต

๕.๑ ติดต่อประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการบันทึกรายการ ตลอดจนติดต่อประสานงานผู้ร่วมรายการเพื่อดำเนินการผลิตรายการ

๕.๒ นัดหมายพิธีกร เพื่อบันทึกรายการ

๕.๓ ประสานงานการผลิตรายการกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

๕.๔ ประชุมคณะทำงานเพื่อชี้แจงรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานผลิตรายการโทรทัศน์

๕.๕ เตรียมการผลิตรายการในทุก ๆ ด้านทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์การถ่ายทำ การเตรียมฉาก สถานที่ ตลอดจนความพร้อมในด้านเทคนิคทั้งภาพและเสียง เป็นต้น

ขั้นที่ ๖ ควบคุมและดำเนินการผลิตรายการจนจบกระบวนการผลิต

ควบคุมและดำเนินการผลิตรายการทั้งในและนอกสถานที่ ควบคุมงานด้าน Pre Production และ Production จนเสร็จสมบูรณ์ทุกขั้นตอน

ขั้นที่ ๗ ตรวจสอบคุณภาพรายการ

เพื่อให้รายการที่จะนำเผยแพร่ออกอากาศเป็นรายการที่มีคุณภาพทั้งด้านภาพและเสียง ตลอดจนเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตรายการ

ขั้นที่ ๘ ประชาสัมพันธ์รายการ

ทำการประชาสัมพันธ์รายการในสื่อต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์รายวัน คู่มือการรับรายการโทรทัศน์ ETV และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑ จัดทำสโปตโฆษณารายการโทรทัศน์ เผยแพร่ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ETV และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑ รวมทั้งวิทยุศึกษาด้วย

ขั้นที่ ๙ เผยแพร่

เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ETV และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑

ขั้นที่ ๑๐ ติดตามผลการรับชมรายการ

ติดตามประเมินผลการรับชมของกลุ่มเป้าหมาย โดยสำรวจได้จากข้อมูลตอบกลับ (FEED BACK) จากโทรศัพท์ แบบประเมินสำรวจและการสัมภาษณ์ หรือการแจ้งผลข้อเสนอแนะที่ส่งมายังรายการ

ขั้นที่ ๑๑ ศึกษา วิเคราะห์ผลการรับชมรายการเพื่อปรับปรุงแก้ไข

เพื่อให้รายการ “โลกออนไลน์” เป็นรายการที่มีคุณภาพและประโยชน์ เป็นที่ต้องการติดตามรับชม และอยู่ในความสนใจของผู้ชมกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

ขั้นที่ ๑๒ จัดทำสื่อรายการรูปแบบอื่น

การจัดทำสื่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการ “โลกออนไลน์” ในรูปแบบอื่น เพื่อตอบสนองผู้ชมกลุ่มเป้าหมายที่อาจพลาดการออกอากาศรายการโทรทัศน์ตามเวลาที่กำหนดไว้ และในสถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้น ๆ อยู่ห่างไกล ไม่สามารถรับชมรายการทางโทรทัศน์ได้ ก็คือการนำรายการทั้งหมด ๒๐ ตอน ที่ได้ออกอากาศไปแล้วนั้น นำมาพัฒนาให้เป็นคู่มือการรับชม รายการ “โลกออนไลน์” เพื่อบริการแจกจ่ายไปยังกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ทั้งภูมิภาคของประเทศ ทั้งที่เป็นเครือข่ายของสำนักงาน กศน.เอง ได้แก่ ศรช. กศน.ตำบล กศน.อำเภอ และสำนักงาน กศน.จังหวัด หรือหน่วยงานที่สามารถให้บริการได้ เช่น ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น ก็จะเป็นการเผยแพร่เนื้อหาสาระความรู้ ในเรื่องเทคโนโลยี ด้านคอมพิวเตอร์ และไอที เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากรายการในวงกว้างและครอบคลุมทั่วกลุ่มเป้าหมาย นับว่าเป็นการบริหารจัดการการใช้สื่อการสอนที่ได้ประโยชน์และคุ้มค่าเป็นอย่างยิ่ง

รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย
รายการ “โลกออนไลน์”

ลำดับ	ช่วงรายการ	รายละเอียด	เวลา (นาที)
๑.	ไตเติ้ล	- ไตเติ้ล / เพลงประจำรายการ -	๑
๒.	สารคดีสั้น “Scoop”	- สกู๊ปสั้นเกี่ยวกับเนื้อหาหลักในแต่ละตอน เพื่อนำเข้าสู่รายการ	๒
๓.	พิธีกร	- เปิดรายการ - - แนะนำวิทยากร -	๑
๔.	พิธีกร & วิทยากร ช่วง ๑	-สนทนาประกอบinsert ช่วงที่ ๑	๑๐
๕.	พิธีกร	-สรุปช่วงแรก-เข้าสู่ช่วงที่ ๑	๑
๖.	พิธีกร & วิทยากร ช่วง ๒	-สนทนาประกอบinsert ช่วงที่๒	๗
๗.	พิธีกร	- สรุป / ปิดรายการ -	๒
๘.	END CREDIT	- เครดิตท้ายรายการ / เพลงประจำรายการ -	๑
		รวมเวลา	๒๕

รายการโลกออนไลน์

รายชื่อตอน

- ตอนที่ ๑ ID ๘๙๑๒ เรื่อง รู้จักเครือข่ายสังคม Social media บนโลกออนไลน์
- ตอนที่ ๒ ID ๘๙๑๓ เรื่อง Chat อย่างไร ถึงได้เจอดี
- ตอนที่ ๓ ID ๘๙๑๔ เรื่อง ภัยรูปแบบต่างๆ จากการ Chat
- ตอนที่ ๔ ID ๘๙๑๕ เรื่อง วิธีป้องกันตัวเองจากการ Chat
- ตอนที่ ๕ ID ๘๙๑๖ เรื่อง มารยาทที่ดีในการ Chat
- ตอนที่ ๖ ID ๘๙๑๗ เรื่อง Twitter ทวิตเตอร์
- ตอนที่ ๗ ID ๘๙๑๘ เรื่อง พิษภัยกับการเล่นTwitter
- ตอนที่ ๘ ID ๘๙๑๙ เรื่อง เทคนิคการเล่นTwitter
- ตอนที่ ๙ ID ๘๙๒๐ เรื่อง Facebook
- ตอนที่ ๑๐ ID ๘๙๒๑ เรื่อง พิษภัยของFacebook
- ตอนที่ ๑๑ ID ๘๙๒๒ เรื่อง เพื่อนต้องเป็นเพื่อนจริงๆ
- ตอนที่ ๑๒ ID ๘๙๒๓ เรื่อง ข้อมูลส่วนตัวเป็นอันตรายถ้าเปิดเผยมากเกินไป
- ตอนที่ ๑๓ ID ๘๙๒๔ เรื่อง Malware บน Facebook
- ตอนที่ ๑๔ ID ๘๙๒๕ เรื่อง กลลวงบน Facebook
- ตอนที่ ๑๕ ID ๘๙๒๖ เรื่อง Hack เอา Facebook เราไป!!!!
- ตอนที่ ๑๖ ID ๘๙๒๗ เรื่อง ๗ นิสัยอันตรายที่เกิดจากการเล่น Facebook
- ตอนที่ ๑๗ ID ๘๙๒๘ เรื่อง ภัยที่คุกคามเราแบบไม่รู้ตัวบนFacebook
- ตอนที่ ๑๘ ID ๘๙๒๙ เรื่อง ตั้งPageในFacebookแอบอ้างเป็นบุคคลอื่น
- ตอนที่ ๑๙ ID ๘๙๓๐ เรื่อง การตั้งค่าFacebookให้ปลอดภัย
- ตอนที่ ๒๐ ID ๘๙๓๑ เรื่อง การดำรงตนให้เหมาะสมบนโลกออนไลน์

บทที่ ๔

แนวทางในการนำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” มาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนของ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน.

๑.ความจำเป็นที่ต้องนำคู่มือมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน

ปัจจุบันศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาท สำคัญในการดำเนินการผลิต พัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังในการพัฒนาคุณภาพของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อีกทั้งมุ่งพัฒนาการให้บริการในรูปแบบต่างๆ เช่น รายการวิทยุเพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ สื่อการศึกษา Online รวมทั้งสื่อการศึกษา Offline ประเภท CD VCD DVD และ MP๓ เป็นต้น โดยให้บริการผ่าน ช่องทางต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น ทางสถานีวิทยุศึกษา ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) และเคเบิลทีวีท้องถิ่นทางเครือข่ายสากลตามเว็บไซต์ที่ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ ทางโทรศัพท์มือถือ Smartphone ทั้งระบบปฏิบัติการ Android และ IOS และทางสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ให้ประชาชน ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สามารถสนองตอบเจตนารมณ์ ในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑) **“คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ”** กอปรกับห้วงเวลานี้เป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังเตรียมความพร้อมด้านการผลิตและพัฒนา กำลังคน เพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวนโยบายด้านกำลังคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มั่นคง และสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

บทบาทหน้าที่ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาเกี่ยวกับด้านจัดและให้บริการสื่อทางโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ได้แก่

- จัดผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามหลักสูตร พร้อมสื่อประกอบเพื่อส่งเสริมการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มสาระสำหรับนักเรียนในระบบ โรงเรียน นักศึกษานอกระบบโรงเรียน ผลิตและพัฒนารายการโทรทัศน์เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน การศึกษาตามหลักสูตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการเรียน การสอนตามหลักสูตร สำหรับครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เผยแพร่ ออกอากาศ ได้แก่ ดิวเข้มเตรียมสอบ O-NET และ A-NET รายการครูจอกแก้ว กศน. ดิวเข้มวิชาต่างๆ ครูประจักษ์คนเก่ง เป็นต้น

- จัดผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย เผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไปทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้ได้มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน โดยมีรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เผยแพร่ออกอากาศ เช่น ช่องทางการประกอบอาชีพ รายการภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย ค้นทางชีวิต ชุมชนมีอาชีพ ร้อยบุปผา สอนภาษาต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อตอบสนองนโยบายการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยผลิตรายการท่องเที่ยวโลก ๑๐+๑ ภาษาเพื่ออาชีพ เรียนแบบอาเซียน แจ่มประตูลู่ลาว เป็นต้น

- จัดผลิตและเผยแพร่ข่าวโทรทัศน์เพื่อศึกษานำเสนอสาระข่าวสารเพื่อการศึกษา รายงานข่าวความเคลื่อนไหวทางการศึกษา การเผยแพร่สาระความรู้ ความก้าวหน้าของการศึกษาในด้านต่างๆ เช่น เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา ได้รับความรู้ข่าวสารข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

- บริหารจัดการสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) ดำเนินการบริหารจัดการ ออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับชมรายการ ตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐ - ๒๔.๐๐ น. ทุกวัน วันละ ๑๘ ชั่วโมง จัดทำประกาศแจ้งรายการประจำวัน จัดทำผังรายการ ตารางออกอากาศและคู่มือรับชมรายการ ควบคุมดำเนินการออกอากาศ สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (ETV) ตรวจสอบคุณภาพรายการ เพื่อให้มีเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ และถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายของทางราชการ จัดการประชุมผู้บริหาร ผู้ใช้ ETV พัฒนาการประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ เพื่อเพิ่มผู้ชมและพัฒนาบริการ ETV รวบรวมข้อมูล และสถิติเกี่ยวกับการออกอากาศ ควบคุม/ตรวจสอบ/พัฒนาระบบ การเผยแพร่ข้อมูลของ สถานีโทรทัศน์ ETV ให้บริการรายการโทรทัศน์ผ่านทางเครือข่ายสากล (Internet) ที่ www.etvthai.tv ในรูปแบบ Live TV และ TV on demand รวมทั้งการให้บริการรายการโทรทัศน์ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ (Smartphone)

- ดำเนินการผลิต พัฒนา สื่อการศึกษา offline ในรูปแบบ VCD DVD CD MP๓ เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมาย พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่และบริการสื่อการศึกษาทางInternet พัฒนาสื่อการศึกษาให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้สื่อการศึกษาในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณภาพชีวิตอย่างกว้างขวาง จัดการด้านสิทธิประโยชน์ในสื่อการศึกษาที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาขององค์กร พัฒนาระบบห้องสมุดสื่อการศึกษา (Media Archives) มีระบบจัดเก็บสื่อต้นฉบับ และ Stock shot ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้บริการนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และในปัจจุบันได้พัฒนาระบบการให้บริการ โดยผู้สนใจสามารถเลือกดูข้อมูลรายการสื่อการศึกษา พร้อมทั้งสั่งซื้อผ่าน www.cet-media.com ได้อย่างง่ายดาย ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสนับสนุน ส่งเสริมตามสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๙ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

(สืบค้นจากhttp://www.moe.go.th/edtechfund/fund/index.php?option=com_content&view=article&id=๑๖:๒๕๔๒-๙-&catid=๖:๒๐๑๑-๐๒-๑๗-๐๔-๕๙-๕๕&Itemid=๑๔)

มาตรา ๖๔ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา ๖๕ ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา ๖๖ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา ๖๖ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา ๖๗ รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา ๖๘ รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและสนับสนุนนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน.ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ (สำนักงาน กศน. ๒๕๕๗: ๓๔-๓๖)

นโยบายต่อเนื่องนโยบายด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- พัฒนาสถานีวิทยุศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการออกอากาศให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยขยายเครือข่ายการรับฟังให้สามารถรับฟังได้ทุกที่ ทุกเวลา ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ

- พัฒนาสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการออกอากาศให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเพิ่มช่องทางให้สามารถรับชม ได้ทั้งระบบ Ku – Band และ C – Band และทางอินเทอร์เน็ตพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสาธารณะ (Free ETV)

- พัฒนารายการวิทยุเพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาให้เชื่อมโยงและตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนและกระจายโอกาสทางการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั่วประเทศ

- เสริมสร้างโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพสามารถพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร โดยจัดให้มีการผลิตรายการพัฒนาอาชีพเพื่อการมีงานทำ รายการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน รายการทีวีเข้มเต็มเต็มความรู้ ฯลฯ เผยแพร่ทางสถานีวิทยุศึกษา สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และสถานีวิทยุโทรทัศน์สาธารณะ และทางอินเทอร์เน็ต

- ผลิตและเผยแพร่สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายทั่วไปและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อคนพิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลและการศึกษาตลอดชีวิต

- พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายให้สามารถผลิต เผยแพร่ร่วมพัฒนา และใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- พัฒนาระบบการให้บริการสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ได้หลายช่องทาง ทั้งทางอินเทอร์เน็ต และรูปแบบอื่นๆ เช่น Application บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และ Tablet , DVD , CD และ MP3 เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกใช้บริการเพื่อเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ได้ตามความต้องการ

- สำรวจ วิจัย และติดตามประเมินผลด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องและนำผลมาใช้ในการพัฒนางานให้มีความถูกต้อง ทันสมัยและสามารถส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริง

จากบทบาทหน้าที่และภารกิจของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในการผลิตและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีบนโลก Social Network รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้คู่มือไปพัฒนาเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถสืบเสาะหาคำตอบด้วยตนเองจากคู่มือและการเสริมสร้างกระบวนการคิด เป็นระบบและเป็นขั้นตอน ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความคิดเชิงระบบเป็นขั้นตอน ซึ่งรูปแบบกิจกรรมที่สามารถนำมาพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ คือ การนำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

การนำคู่มือไปใช้เพื่อเป็นสื่อในการเรียนการสอน เป็นเทคนิคอีกรูปแบบหนึ่งนอกเหนือจากการรับชมทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) เนื่องจากสถานศึกษาบางหน่วยงานมีปัญหาด้านงบประมาณไม่สามารถติดตั้งจานสัญญาณดาวเทียมได้ ทำให้นักศึกษา กศน.ไม่สามารถรับชมรายการได้ การจัดทำคู่มือเล่มนี้ขึ้นมาผู้เขียนหวังว่าจะเป็นทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่ครู นักศึกษา กศน. และบุคคลทั่วไปสามารถศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโลก Social Network เกิดการเรียนรู้ สามารถสืบเสาะหาคำตอบด้วยตนเองได้

๒. การนำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนสามารถนำคู่มือไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียนได้ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์โดยตรงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนด้วยตนเองและครูผู้สอน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้การทำงานที่เป็นระบบ เป็นขั้นตอน มีการวางแผนในการดำเนินการ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น เมื่อผู้เรียนได้เรียนและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากคู่มือผู้เขียนเชื่อว่าผู้เรียนจะได้ทั้งองค์ความรู้และทักษะจากคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์”

นอกจากการนำคู่มือไปใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนและการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งแล้ว ยังจะส่งเสริมให้จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนตามอรรถาธิบายสัมฤทธิ์ผลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพราะผู้เรียนมีโอกาสที่จะศึกษาด้วยตนเองตลอดจนได้รับประสบการณ์จากการนำเสนอของรายการทุกตอน ได้ฝึกทักษะและช่วยพัฒนาคุณลักษณะอื่น ๆ แก่ผู้เรียน เช่น การเป็นคนช่างสังเกต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัย ละเอียดรอบคอบ รับผิดชอบ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการนำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ หาคำตอบในเรื่องที่เขาสงสัย เรียนรู้กับเพื่อนและบุคคลอื่นนอกเหนือจากครู การจัดกิจกรรมโดยใช้คู่มืออาจต้องใช้เวลาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน

๓. การนำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” ไปใช้ในสถานศึกษา สังกัด สำนักงาน กศน.

การนำคู่มือการผลิตและรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา “รายการโลกออนไลน์” ไปใช้ในสถานศึกษา สังกัด สำนักงาน กศน. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน กศน.อำเภอ กศน.ตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯลฯ ดังนี้

๓.๑ สื่อ E-Book

๓.๒ รูปแบบการจัดนิทรรศการในหัวข้อที่ได้รับความนิยม

บรรณานุกรม

- ชยพล สุทธิโยธิน. “แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์”. ในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บรรณาธิการ. เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์ รายการโทรทัศน์ = Creative for television program/สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ ๑ - ๕, ๕ - ๒๓. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐.
- ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. บทโทรทัศน์ เขียนอย่างไรให้เป็นมือโปร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๑.
- วีรศิริ ศิริวัฒนกุล. “การกำกับการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์”. ใน สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บรรณาธิการ. เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ (Television Programme Production) หน่วยที่ ๑ -๗. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.
- ปรินทร์ นามบุญเรือง. (๒๕๕๖). ประเภทรายการโทรทัศน์. สืบค้นเมื่อ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ จาก http://www.baanjomayut.com/library_๒/extension-๓/television/๐๙.html
- ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. รายงานผลการติดตามผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปีงบประมาณพ.ศ. ๒๕๕๗ กรุงเทพฯ : ชัคเซสพับลิเคชั่น. ๒๕๕๗
- ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. โครงการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย รายการ โลกออนไลน์ เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๕๗
- สมพงษ์ แต่งตาด. “การจัดแสงสำหรับการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์”. ใน สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บรรณาธิการ. เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ (Television Programme Production) หน่วยที่ ๑ -๗, ๑๔๕ - ๑๔๙. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.
- สมเจตน์ เมฆพ่ายพ. การผลิตรายการโทรทัศน์. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ป.
- สันทัต ทองรินทร์. “การบริหารการผลิตรายการโทรทัศน์”. เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ขั้นสูง = Advanced Television Programme Production/สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ ๑ -๕, ๒ - ๓๓ - ๒ - ๓๕. พิมพ์ครั้งที่ ๑. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุทธิ ชัตติยะ และภัสสรี นิติเกษตรสุนทร. “การพัฒนาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์”.

ในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บรรณาธิการ. เอกสารการสอนชุด
วิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ = Creative for television program/สาขาวิชานิเทศ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชหน่วยที่ ๑ - ๕, ๑๔๕ - ๑๕๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐.

สำนักงาน กศน. นโยบายการยกระดับคุณภาพการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ในส่วนของสำนักงาน กศน. เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๕๖

สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน.
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ กรุงเทพฯ. ๒๕๕๗

อรนุช เลิศจรยารักษ์. หลักการเขียนบทโทรทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๔๘.

Studio for New Media at Iowa State University (๒๐๑๑) . What Does ‘New Media’

Retrieved May ๒๔, ๒๐๑๑. From

สืบค้นจาก http://www.baanjomyut.com/library_๒/extension-๓/television/๐๙.html

สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/kruyutbw/->

สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/๒๓๓๘๖๐>

สืบค้นจาก <http://www.kroobannok.com/blog/๓๙๘๓๙>

สืบค้นจาก <http://www.kmutt.ac.th/av/HTML/techno/note.htm>

สืบค้นจาก http://mediathailand.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๕/blog-post_๔๖๐.html

สืบค้นจาก <http://www.newnaew.net/handbook๒/๕๖-handbook๒.html>

สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/supanan๑/๒๐๐๘/๐๖/๒๕/entry-๑>

thechnoloyi-sarsnthes-laea-kar-suxsar